

Ontwerp Energienota 2023-2026

Inhoud

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1 Aanleiding en context energienota.....	7
Hoofdstuk 2 Terugblik op de afgelopen jaren	9
Hoofdstuk 3 Het energieprofiel van Emmen	13
Hoofdstuk 4 Opgaven richting 2030:	
Klimaatakkoord en RES	18
Hoofdstuk 5 Beleidskeuzes.....	35
Hoofdstuk 6 Uitvoeringsagenda 2023-2026.....	43
Bijlage 1 Rol- en standpuntbepaling warmtenetten	46
Bijlage 2 Organisatie lokaal eigendom	56

Voorwoord

Emmen wil in 2050 een welvarende en CO2 neutrale gemeente zijn. Dit lange termijn doel uit de Strategienota staat nog altijd recht overeind. Het is een lange termijn doel met betekenis. Het verbinden van welvaart en CO2 neutraliteit houdt in dat we continu de relatie moeten leggen tussen energiebeleid en sociaal-economisch beleid. De economie van Emmen is immers energie-intensief en het energiegebruik van huishoudens is hoger dan gemiddeld in Nederland. Een betrouwbare en betaalbare energievoorziening is daarom een belangrijke voorwaarde voor welvaart in Emmen.

In de afgelopen periode zijn we anders gaan kijken naar de stappen die we op korte termijn moeten zetten om het lange termijn doel te bereiken. De betrouwbaarheid van ons energiesysteem staat onder druk; door gebrek aan capaciteit op het elektriciteitsnet en doordat de aanvoer van aardgas uit Groningen en Rusland niet meer vanzelfsprekend is. Ook de betaalbaarheid van energie staat onder druk. De oorlog in Oekraïne heeft, via allerlei indirecte effecten, geleid tot grote prijsstijgingen van aardgas en elektriciteit. Dit raakt de financiële positie van bedrijven en huishoudens in Emmen en daarmee het streven naar een welvarende gemeente. De energietransitie is niet langer een abstract beleidsdoel dat van buiten wordt opgelegd, maar een doel dat volgt

uit het streven naar een betrouwbare en betaalbare energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven.

De energietransitie is te vergelijken met een marathon. Het is een kwestie van lange adem en uithoudingsvermogen, maar op het juiste moment een tussensprint inzetten is misschien wel net zo belangrijk. Er moet immers enorm veel gebeuren met beperkte middelen, onze acties moeten aansluiten bij het einddoel, maar ook anticiperen op de wereld om ons heen. We hebben daarom in deze Energienota drie speerpunten benoemd om focus en prioriteit aan te brengen in onze activiteiten. We zetten in op een robuust energiesysteem. Daarmee bedoelen we dat we de opwek en het gebruik van hernieuwbare energie lokaal op elkaar af willen stemmen, zodat we op lange termijn minder afhankelijk zijn van de aanvoer van elektriciteit en aardgas van elders. We zetten daarnaast in op energiebesparing bij inwoners en bedrijven. Minder energiegebruik betekent een lagere energierekening en draagt daarmee bij aan betaalbaarheid van energie en het beperken van energiarmede. We zetten ook in op lokaal eigendom van hernieuwbare energiebronnen, omdat we willen dat de opbrengsten van energietransitie zoveel mogelijk binnen de gemeente beschikbaar blijven.

Emmen is een gemeente die invulling geeft aan lange termijn doelen met concrete activiteiten, projecten en

maatregelen. Daarbij gaat het natuurlijk niet alleen om deze drie speerpunten. In de afgelopen jaren zijn veel waardevolle activiteiten opgezet om invulling te geven aan energiebeleid. Veel van die activiteiten zetten we voort of bouwen we uit. De Energienota voedt zodoende het Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, stelt prioriteiten en zorgt voor aansluiting bij actuele ontwikkelingen in het energieveld.

We vinden het daarbij belangrijk dat we haalbare en realistische doelen stellen. Dat betekent in de eerste plaats dat we niet op de stoel gaan zitten van netbeheerders, ondernemers, inwoners, instellingen of andere overheden. Onze partners maken hun eigen keuzes en kiezen hun eigen rol in de energietransitie. Het past de gemeente om alle partners in de positie te brengen dat zij ook in staat zijn keuzes te maken. Soms doen we dat door de regie te nemen, soms door te faciliteren en soms door partijen te verbinden. In deze Energienota geven we aan hoe de gemeente inhoud wil geven aan samenwerking in de energietransitie, want een welvend en CO2 neutraal Emmen bereiken we samen.

Pascal Schrik
Wethouder

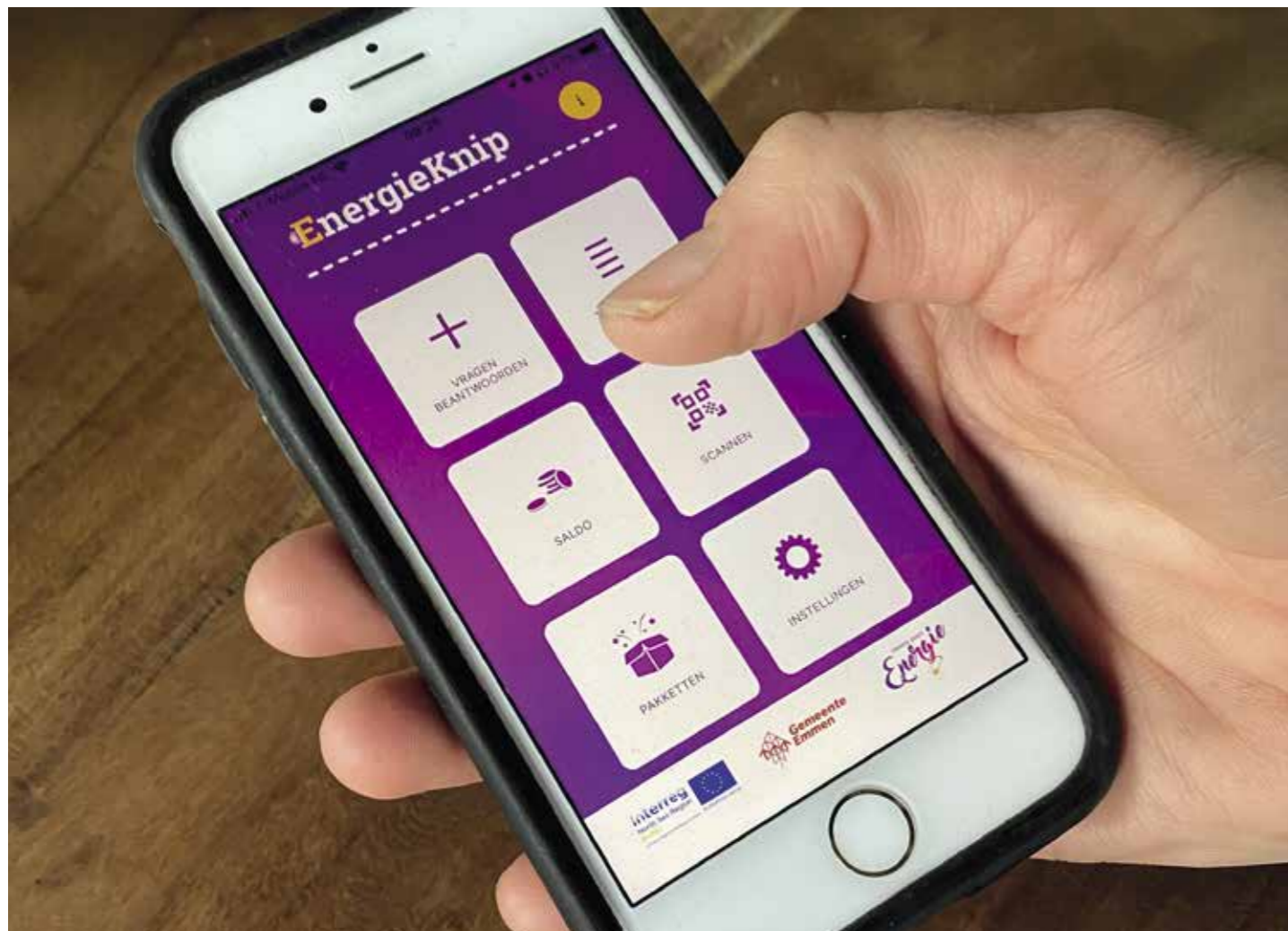

(bron: programmaplan programma DEK)

Hoofdstuk 1

Aanleiding en context energienota

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in klimaat- en energiebeleid. Na het sluiten van het Nationale Energieakkoord in 2014, hebben we in 2017 de eerste Energienota gemaakt om sturing te geven aan de manier waarop energietransitie vorm krijgt in Emmen. Met het sluiten van het Klimaatakkoord in 2019 werden de gemeentelijke taken bij het behalen van de klimaat- en energiedoelen scherper omschreven en uitgewerkt in Regionale Energie Strategieën (RES). De gemeente Emmen heeft de RES Drenthe vastgesteld en daarmee ook toezeggingen gedaan die betrekking hebben op energiebeleid. Aan uitvoering van die toezeggingen wordt sturing gegeven via de Energienota en sinds kort het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.

Toch is het nodig nu opnieuw na te denken over de taken en rollen van de gemeente Emmen bij de energietransitie. De oorlog in Oekraïne heeft geleid tot explosieve prijsstijgingen van aardgas en elektriciteit. De verwachting is dat de energieprijzen op een blijvend hoger niveau zullen stabiliseren, bijvoorbeeld omdat Nederland meer en meer afhankelijk wordt van duurdere alternatieven voor aardgas, zoals de import van LNG.¹ Dit raakt rechtstreeks aan het toekomstperspectief van bedrijven die tot de grote energiegebruikers worden gerekend. Daar zijn er relatief

veel van in Emmen. Daarnaast worden inwoners geraakt door de hoge energieprijzen. De gevolgen zijn vooral merkbaar in gebieden met wat oudere, minder goed geïsoleerde, woningen. Ook daar zijn er relatief veel van in de gemeente Emmen².

In die omstandigheden past het niet meeslepende vergezichten te schetsen. De druk op de gemeente Emmen om de energietransitie te versnellen neemt toe. Die druk komt van de grote werkgevers in Emmen en van de inwoners van Emmen. De energietransitie gaat niet langer alleen om het tegemoetkomen aan Europees, nationaal of provinciaal vastgestelde verduurzamingsdoelen, maar vooral om de wens onze bedrijven en inwoners te helpen hun energierekening te verlagen en betaalbaar te houden. Door beschikbaarheid van energie en lokaal eigendom van energiebronnen zeker te stellen, kunnen we ook voordeel halen uit de energietransitie, juist voor onze inwoners en bedrijven. Met deze Energienota 2023-2026 geven we daar richting aan.

Een andere reden om nu opnieuw na te denken over energiebeleid komt voort uit de noodzaak prioriteiten te stellen. Er ligt een grote opgave en we willen de beperkte menskracht en middelen zo doordacht en effectief mogelijk inzetten, zodat we niet alleen grote stappen

¹ Liquefied natural gas, in het Nederlands ook wel vloeibaar aardgas genoemd

² <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/woningen>

Hoofdstuk 2

Terugblik op de afgelopen jaren

kunnen zetten in uitvoering van het Klimaatakkoord, maar ook in de beleidsdoelen die de gemeente Emmen zelf stelt. De Energienota voedt daarmee het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat met doelstellingen en activiteiten voor deze bestuursperiode.

We richten ons in deze Energienota op projecten en processen die op relatief korte termijn effect hebben voor onze inwoners en bedrijven én op het in gang zetten van processen die op de langere termijn condities scheppen voor verduurzaming van bedrijven en woningen. De langere termijn doelen voor 2030 en 2050 uit de Strategienota en het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat vertalen we naar concrete acties, zodat er niet alleen voor de gemeentelijke organisatie, maar ook voor inwoners en bedrijven reële handelingsperspectieven ontstaan.

We hebben de afgelopen jaren al veel gedaan en bereikt in de energietransitie. We blikken daar eerst in hoofdstuk 2 op terug, voordat we vooruit kijken naar de periode tot en met 2026. In hoofdstuk 3 beschrijven we het energieprofiel van Emmen en de obstakels voor verdergaande verduurzaming van het energiesysteem. In hoofdstuk 4 gaan we in op de opgaven in het Klimaatakkoord en de RES Drenthe waaraan we ons hebben gebonden en welke al ingezette activiteiten

we in deze bestuursperiode voortzetten. In hoofdstuk 5 richten we ons op drie speerpunten die we naast de bestaande opgaven gaan oppakken op weg naar doelen voor de jaren 2030 en 2050: werken aan een robuust energiesysteem, het stimuleren van energiebesparing en het scheppen van randvoorwaarden voor lokaal eigendom. Dit hoofdstuk vormt de basis voor het uitvoeringsprogramma in hoofdstuk 6, waarin we ook de relatie leggen met het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.

Het proces van energietransitie is in Emmen goed op stoom gekomen. De weg is ingezet met de structuurvisies Zonneakkers en Windenergie in 2015 en de Energienota in 2017. Links en rechts zijn resultaten fysiek zichtbaar. Sommige resultaten en acties zijn minder zichtbaar, omdat ze op de achtergrond plaatsvonden. In dit hoofdstuk geven we via foto's een impressie van wat er gedaan en bereikt is in samenwerking met inwoners, woningcorporaties, bedrijven en instellingen.

Energietransitie zichtbaar

Voorbeelden hiervan zijn de projecten met zonne-akkers en windturbines, of in het geval van Pottendijk, een combinatie van beide. We hebben via deze projecten al een groot deel van onze RES-opgave ingevuld. Op dit moment produceren we al 84% van de vraag naar elektriciteit in Emmen uit wind- en zonne-energie. Bij de productie van hernieuwbare energie zijn lokaal eigendom en het kunnen meedelen in de opbrengsten, belangrijke uitgangspunten. De eerste energiecoöperaties zijn in het verlengde hiervan ontstaan in de gemeente Emmen. Een basis om verder uit te bouwen, onder meer met het oog op lokaal eigendom in de Zonneroute A37. De energietransitie kwam rond 2017 zo voortvarend op gang, dat het elektriciteitsnetwerk vol raakte. Gemeente Emmen heeft zich bij TenneT en Enexis sterk gemaakt

voor oplossingen. Het hoogspanningsstation bij Veenoord/Boerdijk en het gebruikmaken van reservecapaciteit (de zogenaamde 'vluchtstrook') zijn hier voorbeelden van.

De energietransitie komt naar u toe!

Emmen geeft Energie, dat is de titel van de Energienota 2017-2020. Sinds 2017 brengen we, via Emmen geeft Energie, de energietransitie naar de inwoners. Onze energiecoaches zijn letterlijk het gezicht hiervan. Via hen en op bijeenkomsten, markten, in bibliotheken en via projecten op scholen hebben we gewerkt aan bewustwording, advies en concrete acties rond energiebesparing.

Achter de schermen

Onze inspanningen zijn niet altijd tastbaar en zichtbaar. Een belangrijk deel van ons werk in het energieveld bestaat uit overleg en lobby, waarmee we de belangen van onze inwoners en bedrijven behartigen. Dat stopt niet bij de geografische grenzen. Buiten onze gemeentegrenzen zoeken we samenwerking op, niet in de laatste plaats om kennis op te doen en innovatieve oplossingen te zoeken. We zoeken ook de grenzen van onze invloedssfeer op, tot aan 'Brussel' toe. Via lobbywerk zetten we vraagstukken en mogelijke oplossingen op de Europese agenda. Dat lobbywerk helpt ons om, via aanvragen bij Europese en

andere overheden, ervoor te zorgen dat er financiële ondersteuning naar onze gemeente komt. Denk daarbij aan het JTF, het Volkshuisvestingsfonds en de Regio Deal Zuid en Oost-Drenthe. Via Hydrogen Valley hebben we Emmen op de kaart gezet voor aansluiting op het waterstofnetwerk. De eerste meters van dit netwerk liggen al in onze gemeente.

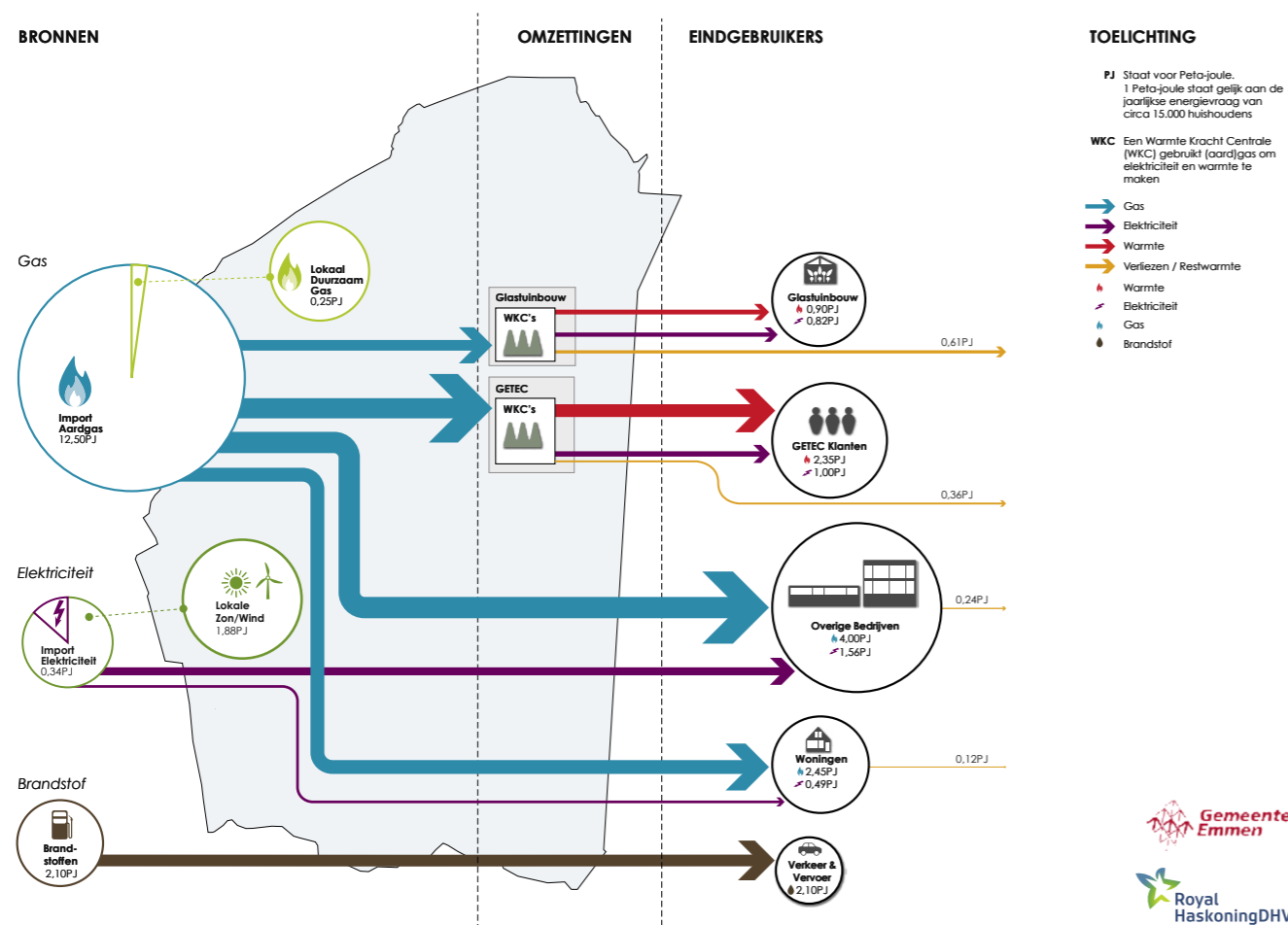
De Europese projecten SEREH en COBEN hebben ons veel geleerd over grensoverschrijdende energie-uitwisseling en de ondersteuning van lokale energie-initiatieven. In 2023 is daar een volgende EU-project bijgekomen: Industrial Transition Hotspots, over energie-opwekken en delen op industrie- en bedrijventerreinen.

Hoofdstuk 3

Het energieprofiel van Emmen

Emmen kent een relatief hoog energiegebruik. Ongeveer 70% van het totale energiegebruik in de gemeente is voor rekening van industrie, andere bedrijvigheid en glastuinbouw. Het aandeel aardgas in het totale energiegebruik binnen de gemeente bedraagt meer dan 70%.

Het huidige energieprofiel van Emmen wordt weergegeven in de figuur hiernaast:

Aan de linkerkant van de figuur zien we de energiebronnen: aardgas, elektriciteit en transportbrandstoffen. Het overgrote deel van die energiebronnen is fossiel. Als wordt ingezoomd op het elektriciteitsgebruik zien we dat inmiddels 84% van het elektriciteitsgebruik duurzaam wordt opgewekt door wind- en zonneparken binnen de gemeente Emmen. Dat is overigens exclusief het elektriciteitsgebruik in de glastuinbouw en bij de industrie op het GETEC PARK. EMMEN. In deze twee sectoren wordt aardgas omgezet in warmte en elektriciteit via eigen warmtekrachtcentrales. GETEC PARK.EMMEN en de tuinders produceren daarmee (grotendeels) hun eigen elektriciteit. De energie 'stroomt' van links naar rechts naar de eindverbruikers. Aan de rechterkant van de figuur zien we de verschillende categorieën eindverbruikers. Door de

aanwezigheid van energie-intensieve sectoren zoals GETEC PARK.EMMEN, maakindustrie en de glastuinbouw wordt in Emmen veel energie gebruikt. Met name het gebruik van aardgas is hierdoor hoog. Ook de huishoudens gebruiken veel aardgas voor verwarming van woningen. Veel meer dan gemiddeld in Nederland³. Dat komt onder andere door de bouwperiode en de grootte van de woningen.

3.1 De productie van hernieuwbare energie

Binnen de gemeente wordt 1,88 PJ aan hernieuwbare elektriciteit opgewekt. Emmen heeft in de RES Drenthe toegezegd om binnen de gemeentegrenzen 2,4 PJ (0,669 TWh) aan hernieuwbare elektriciteit mogelijk te maken. Er is dus een restopgave hernieuwbare elektriciteit van 0,52 PJ (0,144 TWh) tot 2030. In hoofdstuk 4 komen we hier op terug. Het invullen van de restopgave wordt vooral geremd door het gebrek aan netcapaciteit. Dat brengt met zich mee dat nieuwe projecten voor windparken, zonneakkers en grote zonnedaken niet kunnen worden aangesloten op het elektriciteitsnet. De bouw van een nieuw hoogspanningsstation bij Veenoord/ Boerdijk in combinatie

3 Bron: <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/woningen>

met versterking van het netwerk moet het probleem met netcapaciteit grotendeels oplossen, maar het is ook duidelijk dat de 'elektrificatie'⁴ van het energiegebruik sneller gaat dan de netbeheerders kunnen bijbenen.

De grootste opgave voor de gemeente Emmen ligt in het vervangen van aardgas door duurzame alternatieven. Op dit moment wordt een heel klein deel van het totale gasverbruik (12,75 PJ) ingevuld met lokaal geproduceerd groen gas (0,25 PJ).

3.2 Gebruik

3.2.1 Bedrijven en instellingen

Zakelijke gebruikers nemen ongeveer 70% van het totale energiegebruik in de gemeente Emmen voor hun rekening. Deze groep is zeer divers. Voor verschillende categorieën zakelijke gebruikers geldt verschillende regelgeving⁵. Er zijn daarnaast grote verschillen tussen zakelijke gebruikers

op het gebied van bedrijfsgrootte, soort economische activiteit en type aansluiting op het elektriciteitsnet. De verschillende categorieën zakelijke gebruikers vragen daarom een verschillende aanpak.

In Emmen springen de grote zakelijke grootverbruikers het meest in het oog. We hebben het dan vooral over GETEC PARK.EMMEN, die tot de top 10 grootverbruikers van aardgas in Nederland behoort, en de glastuinbouw. Voor de grote zakelijke grootverbruikers worden afspraken gemaakt op landelijk niveau, zowel over energie-efficiëntie als over transitiepaden. Voor GETEC PARK.EMMEN worden de landelijke afspraken nader uitgewerkt in de Industrietafel Noord-Nederland. De opgave richting 2050 is om een enorme hoeveelheid aardgas⁶ te vervangen door CO2 vrije alternatieven. Om dat voor elkaar te krijgen moeten alle mogelijke transitiepaden worden verkend: elektrificatie van de warmtevoorziening, waterstof als brandstof, groen gas, biogas, biomassa, benutting van restwarmte en geothermie. Het is aan de industrie en glastuinbouw om te beoordelen wanneer zich reële kansen aandienen en om

hun investeringsbeslissingen daarop af te stemmen. Waar mogelijk speelt de gemeente een faciliterende rol.

Bij de zakelijke kleinverbruikers en de midden-categorie ziet de situatie er anders uit dan bij de industrie en glastuinbouw. Bij veel MKB-bedrijven en instellingen zijn de energiekosten minder bepalend voor de kostenstructuur en de ondernemers zijn daarom in het algemeen minder gericht op energie-efficiëntie. De kennis en aandacht ontbreekt vaak om stappen te zetten in energie-efficiëntie en verduurzaming. De prijsstijgingen van aardgas en elektriciteit in het afgelopen jaar hebben juist veel impact gehad bij MKB-bedrijven omdat de kostenstructuur van de onderneming plotseling veranderde zonder dat dit te voorzien was.

Bedrijven en instellingen (los van industrie en glastuinbouw) zijn verantwoordelijk voor 34% van het energiegebruik in Emmen en er is dus veel winst te boeken.

3.2.2 Gebouwde omgeving

Van het totale energiegebruik in Emmen wordt ongeveer 18% verbruikt in de gebouwde omgeving. Het merendeel daarvan is voor verwarming van gebouwen⁷. Als de vergelijking wordt gemaakt met andere gemeenten in Nederland valt op dat er in Emmen relatief veel energie wordt gebruikt voor het verwarmen van woningen. Dit komt onder meer doordat in de gemeente Emmen veel woningen gebouwd zijn in een periode waarin maar beperkt werd geïsoleerd (zie ook 4.2). Met de grote prijsstijgingen van gas en elektriciteit in de afgelopen jaren, worden inwoners van Emmen daarom gemiddeld genomen harder geraakt dan inwoners van andere gemeenten⁸.

Voor gebouweigenaren en huurders in Emmen is de overstap van verwarming met aardgas naar andere vormen van verwarming vaak niet het belangrijkste aandachtspunt. De hoge prijzen van aardgas en elektriciteit maken dat energiebesparing een urgenter vraagstuk is. Veel gebouweigenaren en huurders kunnen daarbij wel wat hulp gebruiken; hoe groter het aandeel van het inkomen is dat opgaat aan energiekosten, hoe minder geld er besteed kan worden aan isolatie of andere energiebesparende maatregelen. Energiebesparing in de gebouwde omgeving

4 Met elektrificatie wordt de overstap van met brandstoffen aangedreven installaties naar elektrisch aangedreven installaties bedoeld. Voorbeelden zijn het vervangen van een CV ketel door een warmtepomp of het vervangen van een benzineauto door een elektrische auto. Ook in de industrie wordt proceswarmte steeds meer geproduceerd met elektriciteit.

5 In de Milieuwet worden bedrijven ingedeeld in zakelijke kleinverbruikers (<50.000 kWh stroom en < 25.000 m3 gas), zakelijke grootverbruikers (>50.000 kWh stroom en >25.000 m3 gas) en grote zakelijke grootverbruikers (>200.000 kWh stroom en > 75.000 m3 gas).

6 De industrie en glastuinbouw in Emmen gebruikt op dit moment jaarlijks circa 130 miljoen m3 aardgas

7 In het Klimaatakkoord worden woningen, kantoren, maatschappelijk vastgoed en bedrijven onder gebouwde omgeving geschaard.

8 Zie: <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/woningen>

zal daarom de komende jaren een belangrijk speerpunt zijn van het energiebeleid. De energietransitie is daarmee ook verbonden aan sociaal beleid en de aanpak van energiearmoede: het gaat om betaalbaarheid, dat iedereen mee kan doen en dat het voor de lokale samenleving iets oplevert.

In januari 2022 heeft de raad van Emmen de Transitievisie Warmte vastgesteld. Op basis van die visie worden alle mogelijke transitiepaden voor de gebouwde omgeving in samenhang verkend: elektrische warmtevoorzieningen (warmtepompen bijvoorbeeld), biomassa, warmtenetten, aquathermie, zonthermie en hernieuwbaar gas (groen gas, waterstof). Deze alternatieven voor aardgas vormen het palet aan technieken waarover in wijk- en dorpsuitvoeringsplannen (WUP's) afwegingen gemaakt worden.

3.2.3 Mobiliteit

De Energienota richt zich op energiegebruik en de verduurzaming hiervan. Hieronder vallen ook transportbrandstoffen. In deze nota besteden we geen aandacht aan verschuiving naar andere transportmogelijkheden als openbaar vervoer en gebruik van de fiets.

Het gebruik van transportbrandstoffen draagt voor circa 12% bij aan het energiegebruik in Emmen. Verduurzaming van mobiliteit is door gemeentelijk beleid nauwelijks te beïnvloeden. De prijs van diesel en benzine, of (fiscale) regelingen op landelijk niveau, bepalen in belangrijke mate of inwoners en bedrijven overstappen op alternatieven als elektrisch vervoer, waterstof of biodiesel. De gemeente kan bijdragen door de juiste condities te scheppen voor die overstap: zorgen voor een goede laadpaal-infrastructuur, ruimte bieden voor waterstof-vulstations, impulsen geven aan het gebruik van waterstof in het openbaar vervoer. Daarin is voorzien via het laadpaal structuurplan van de gemeente Emmen, de aanschaf van bussen die op waterstof rijden en realisatie van een waterstof vulpunt bij GZI Next.

Hoofdstuk 4

Opgaven richting 2030: Klimaatakkoord en RES

Emmen wil in 2050 een welvarende en CO2 neutrale gemeente zijn. Dit uitgangspunt uit de Strategienota is de afgelopen jaren vertaald in beleid op de thema's hernieuwbare energie, industrie en bedrijvigheid, gebouwde omgeving, communicatie en participatie, innovatie en kennisontwikkeling. De beleidsuitgangspunten uit voorgaande Energienota's, die overgenomen zijn in het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, staan nog steeds overeind en veel activiteiten die daaruit volgen zullen we deze bestuursperiode dan ook voortzetten.

In 2019 werd het Klimaatakkoord gesloten om uitvoering te geven aan het doel om in 2030 49% minder CO2 uit te stoten dan in het jaar 1990. In 2021 is dit in het coalitieakkoord van het kabinet bijgesteld naar 55% CO2 reductie. De bijdragen die gemeenten leveren aan de uitvoering van het Klimaatakkoord zijn uitgewerkt in Regionale Energie Strategieën. De bijdrage die de gemeente Emmen levert aan uitvoering van het Klimaatakkoord is vastgelegd in de RES Drenthe. We hebben de opgave op ons genomen om 0,669 TWh per jaar aan hernieuwbare elektriciteitsproductie binnen de gemeentegrenzen mogelijk te maken in 2030. Daarnaast hebben we toegezegd om de warmtetransitie in gang te zetten: een proces dat ertoe leidt dat alle gebouwen in

Emmen in 2050 aardgasloos verwarmd worden. In het verlengde hebben we verplichtingen om participatie van inwoners en bedrijven te organiseren en -waar mogelijk- bij te dragen aan een adequate energie-infrastructuur.

De opgaven uit de RES Drenthe komen deels voort uit activiteiten die we al hebben ingezet op basis van voorgaande Energienota's. In dit hoofdstuk geven we aan hoe we deze bestuursperiode invulling geven aan de opgaven uit de RES Drenthe en welke al ingezette activiteiten we voortzetten. Bij elke paragraaf is dit terug te vinden in het tekstdeel 'Inzet gemeente 2023-2026'

4.1 Hernieuwbare energieproductie en energie-infrastructuur

De gemeente Emmen heeft toegezegd om als bijdrage aan de RES-Drenthe in 2030 0,669 TWh per jaar hernieuwbare elektriciteit mogelijk te maken binnen de gemeentegrenzen. Deze bijdrage wordt ingevuld via grootschalige opwek met wind- en zonne-energie. De productie van hernieuwbare elektriciteit is verdeeld over zonneakkers, grote zoninstallaties op daken⁹ en windparken. De bijdrage van gemeente Emmen aan de RES-Drenthe is gebaseerd op bestaand beleid

(Structuurvisies Windenergie en Zonneakkers) en lopende projecten (o.a. '100 ha. zon op bedrijfsdaken' in samenwerking met Ondernemend Emmen en de Zonneroute A37).

Van de windopgave is de locatie Pottendijk (50,5 MW) recent ingevuld. De locaties Zwartenbergweg en N34 zijn daarnaast in de Structuurvisie Windenergie Emmen aangewezen voor de ontwikkeling van windenergie. Mede door het gebrek aan netcapaciteit zijn de twee laatstgenoemde locaties tot nu toe niet ontwikkeld. Gemeente Emmen heeft bij provincie Drenthe het verzoek neergelegd om de windenergie-taakstelling te verlagen. De reden hiervoor is dat de resterende taakstelling voor de provincie Drenthe ongeveer een derde is van de ruimte voor windturbines die nog resteert in de gemeentelijke structuurvisie. Het voornemen om de windenergie-taakstelling te verlagen leidt niet tot verlaging van de RES-opgave voor de productie van hernieuwbare elektriciteit. Gedurende 2023 wordt onderzocht welke mogelijkheden er in Emmen zijn om -voor 2030- windenergie te vervangen door andere vormen van duurzaam opgewekte elektriciteit en op welke wijze de Structuurvisie Windenergie kan worden aangepast.

De opgave voor zon op land, zoals die volgt uit de Structuurvisie Zonneakkers, is voor tweederde ingevuld. Er

is nog ruimte voor het ontwikkelen van 40 tot 50 hectare zonneakker. Nieuwe initiatieven worden uiteraard getoetst aan de Structuurvisie Zonneakkers, maar daarnaast is er een uitdaging om ervoor te zorgen dat nieuwe zonneakkers met lokaal eigendom worden ontwikkeld. In hoofdstuk 5 gaan we hier nader op in. De Zonneroute A37 is ruimtelijk geregeld via een provinciaal inpassingsplan. Er ligt een beleidskader dat beschrijft hoe financiële participatie van de samenleving vorm moet krijgen.

Zonnepanelen op bedrijfsdaken vormen een belangrijke bijdrage aan het Emmense doel in de RES. Inmiddels is tweederde hiervan gerealiseerd. Met Ondernemend Emmen, provincie Drenthe, Enexis en Energiefonds Drenthe hebben we gewerkt aan een uitvoeringsstrategie voor het project van Ondernemend Emmen om 100 hectare zon op dak te realiseren. Daarnaast is een pilot uitgevoerd met zes bedrijven op bedrijventerrein Bargermeer III. De inzichten uit de pilot laten zien dat een ondersteuningsstructuur voor het verduurzamen van bedrijven gewenst is. Zonne-energie op bedrijfsdaken maakt daar deel van uit. We zien ook dat bedrijven die nieuwbouw plegen op bedrijventerreinen, zelf de keuze maken om zonnepanelen te plaatsen. Deze ontwikkeling brengt het bereiken van RES-bijdrage tot 2030 nadrukkelijk binnen bereik.

9 Zonnedaken met een vermogen groter dan 15 kiloWatt piek tellen mee voor de RES opgave

	Doel	Gerealiseerd	Restopgave
Zonneakkers	0,253 TWh	0,191 TWh	0,062 TWh
Zonnedaken	0,130 TWh	0,094 TWh	0,036 TWh
Windenergie	0,286 TWh	0,151 TWh	0,135 TWh

Sinds kort maakt de gemeente de plaatsing van ‘erfmolens’ bij agrarische- en tuinbouwbedrijven ruimtelijk mogelijk. Het gaat dan om windmolens van maximaal 15 meter, die op het eigen erf geplaatst kunnen worden en bijdragen aan verduurzaming van agrarische bedrijven en tuinbouwbedrijven. Ook deze nieuwe ontwikkeling draagt bij aan de productie van hernieuwbare elektriciteit in Emmen.

In de tabel hieronder is -samenvattend- af te lezen hoe de Emmense bijdrage aan RES-Drenthe voor het opwekken van hernieuwbare elektriciteit is opgebouwd, wat er al gerealiseerd is en wat de restopgave is.

Het invullen van de restopgave voor hernieuwbare elektriciteit is in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbaarheid van capaciteit op het elektriciteitsnet. Om de netcongestie in Zuidoost-Drenthe (deels) op te lossen realiseert TenneT een groot hoogspanningsstation aan de noordzijde van de A37, ter hoogte van de afrit Veenoord. De oorspronkelijke planning is er op gericht het hoogspanningsstation eind 2027 in gebruik te nemen, maar TenneT heeft aangegeven dat de planning waarschijnlijk moet worden aangepast. Het hoogspanningsstation moet het mogelijk maken dat

nieuwe hernieuwbare energieprojecten kunnen aansluiten op het elektriciteitsnet én dat bedrijven weer een nieuwe grootverbruikersaansluiting kunnen krijgen voor de afname van elektriciteit. De planologische procedure is grotendeels doorlopen. De capaciteit van het nieuwe hoogspanningsstation is voldoende om de restopgave voor windparken, zonneakkers en zonnedaken in Emmen te kunnen aansluiten.

Er is geen reden om de ambities voor het opwekken van hernieuwbare energie aan te passen gedurende de looptijd van deze Energienota. Met de opgetelde toezeggingen uit de RES-en in Nederland wordt meer dan voldoende hernieuwbare elektriciteit gerealiseerd om het CO2 reductiedoel uit het Klimaatakkoord te halen¹⁰. Het vastgestelde doel was om landelijk 35 TWh aan hernieuwbare elektriciteit op te wekken in 2030 en de opgetelde toezeggingen uit de RES-en leveren 54 TWh groene stroom in 2030. De RES Drenthe draagt met 3,45 TWh substantieel bij de landelijke doelstelling van 35 TWh en de gemeente Emmen draagt met 0,669 TWh substantieel (19%) bij aan de RES Drenthe. De Structuurvisies Windenergie en Zonneakkers geven ruimtelijk richting aan de vraag waar hernieuwbare energieproductie kan plaatsvinden.

¹⁰ Onder invloed van toenemende urgentie en het Fit-for-55- pakket, is de nationale CO2-reductieambitie verhoogd van 49% uit het Klimaatakkoord naar minimaal 55%, en indien mogelijk 60%. Voor de RES'en betekent dit waarschijnlijk dat er meer nationale keuzes en afwegingen zullen volgen die kaderstellend zijn voor de RES (bron: NP RES, juli 2022)

Uiteraard gaat het bij het opwekken van hernieuwbare energie om meer dan elektriciteit. Er zijn plannen om de productie van groen gas in Emmen fors op te schalen. Ook zijn er bij GZI Next plannen voor de productie van waterstof. De gemeente Emmen kan faciliterend bijdragen aan realisatie van deze initiatieven: door partijen bij elkaar te brengen, door het aanvragen van subsidies voor onderzoeks- en ontwikkeltrajecten, door met netbeheerders te overleggen over een adequate energie-infrastructuur.

Inzet gemeente 2023-2026

We faciliteren projecten die passen binnen onze Structuurvisies Zonne-akkers en Windenergie, evenals de plaatsing van erfmolens bij agrarische bedrijven en tuinbouwbedrijven. Voor grootschalige zonne-energie op bedrijfsdaken gaan we verder op de ingeslagen weg van samenwerking met Ondernemend Emmen. We ontwikkelen samen met Ondernemend Emmen een uitvoeringsstrategie waarin we de opbrengsten van de pilot Bargermeer III meenemen.

Daarnaast zijn er, in verschillende stadia van ontwikkeling, plannen voor de productie van waterstof en groen gas, voor geothermie en gebruik van biomassa. We ondersteunen deze plannen omdat we ons realiseren dat

deze vormen van hernieuwbare energie allemaal nodig zijn om het aardgasgebruik te vervangen door hernieuwbare alternatieven. De gemeente kan ondersteunen door partijen bij elkaar te brengen, te helpen met het concretiseren van plannen, door het aanvragen van subsidies voor onderzoekstrajecten, door vergunningen te verlenen en door met netbeheerders te overleggen over een adequate energie-infrastructuur.

We geven daarbij invulling aan onze rol als verbinder en facilitator door een Industrietafel Emmen e.o. in de steigers te zetten, samen met de provincie Drenthe, Samenwerkende Bedrijven Drenthe (SBD) en enkele energie-intensieve industriële bedrijven. Het verbinden van afnemers en producenten van groen gas, waterstof en elektriciteit draagt bij aan de economische haalbaarheid van projecten voor de productie van groen gas en waterstof en zorgt er bovendien voor dat we concreter kunnen zijn in het overleg met netbeheerders, subsidieverstrekken en relevante overheden.

4.2 Warmtetransitie en verduurzaming van de gebouwde omgeving

In het Klimaatakkoord is de afspraak gemaakt dat vrijwel alle gebouwen en woningen in 2050 verwarmd worden

zonder gebruik van aardgas. Om dat voor elkaar te krijgen is een proces uitgezet, waarbij iedere gemeente een Transitievisie Warmte vaststelt. De vervolgstap hierop is dat de gemeente de regie neemt bij de uitwerking van de visie in uitvoeringsplannen voor wijken, buurten, dorpen of kernen. De gemeente Emmen heeft een Transitievisie Warmte vastgesteld in januari 2022 en de eerste uitvoeringsplannen (WUP's) zijn in ontwikkeling in Parc Sandur, Rietlanden, Delftlanden, Emmerhout en in Nieuw-Dordrecht en Oranjedorp. Het proces dat is uitgezet voor deze zogenaamde 'warmtetransitie' zal de komende jaren veel capaciteit en aandacht van de gemeente Emmen blijven vragen.

Inzet gemeente 2023-2026

Collectieve warmtevoorziening

In deze beleidsperiode willen we de condities scheppen voor uitvoering van de Transitievisie Warmte. Naast individuele oplossingen, zoals warmtepompen, is het van belang dat er ook collectieve warmtevoorzieningen, zoals warmtenetten, tot stand komen. Of de oplossing nu individueel of collectief is, bij beide is een lage temperatuur warmtevoorziening het uitgangspunt. Dat werkt alleen als de gebouwen die worden aangesloten voldoende geïsoleerd zijn om de warmte binnen te houden. Een

belangrijke randvoorwaarde voor uitvoering van de Transitievisie Warmte is daarom dat we een programma opzetten om de isolatiewaarde van woningen in Emmen te verbeteren. Dit is de komende beleidsperiode één van de speerpunten. De aanpak zetten we uiteen in paragraaf 5.2.

Met de nieuwe Warmtewet (nu nog wetsontwerp) krijgt de gemeente meer verantwoordelijkheden bij het tot stand brengen en exploiteren van collectieve warmtevoorzieningen. Aan die groeiende verantwoordelijkheid willen we invulling geven. Een belangrijk probleem bij de realisatie van warmtenetten is dat verschillende marktpartijen vanuit verschillende rollen en belangen moeten samenwerken bij de ontwikkeling van een warmtenet. Een faciliterende rol van de gemeente is onvoldoende om de ontwikkeling tot stand te brengen. De gemeente Emmen wil dit doorbreken door een meer regisserende en sturende rol te nemen. We geven invulling aan onze groeiende verantwoordelijkheid door de regie te nemen in de planvorming voor een warmtenet met restwarmte van GETEC en een warmtenet Parc Sandur. Door plannen uit te werken voor deze twee locaties leggen we de basis voor toekomstige besluitvorming. Het gaat daarbij om besluiten over het al-dan-niet realiseren van warmtenetten op deze locaties, besluiten over de wijze waarop de gemeente Emmen deelneemt aan de ontwikkeling van warmtenetten en besluiten over de wijze

waarop de gemeente Emmen invulling geeft aan publiek eigenaarschap van warmtenetten. In bijlage 1 van deze Energienota lichten we toe op welke wijze we de regie over de planvorming oppakken, wat daarvan het doel is en waarom deze casussen gekozen zijn voor verdere uitwerking.

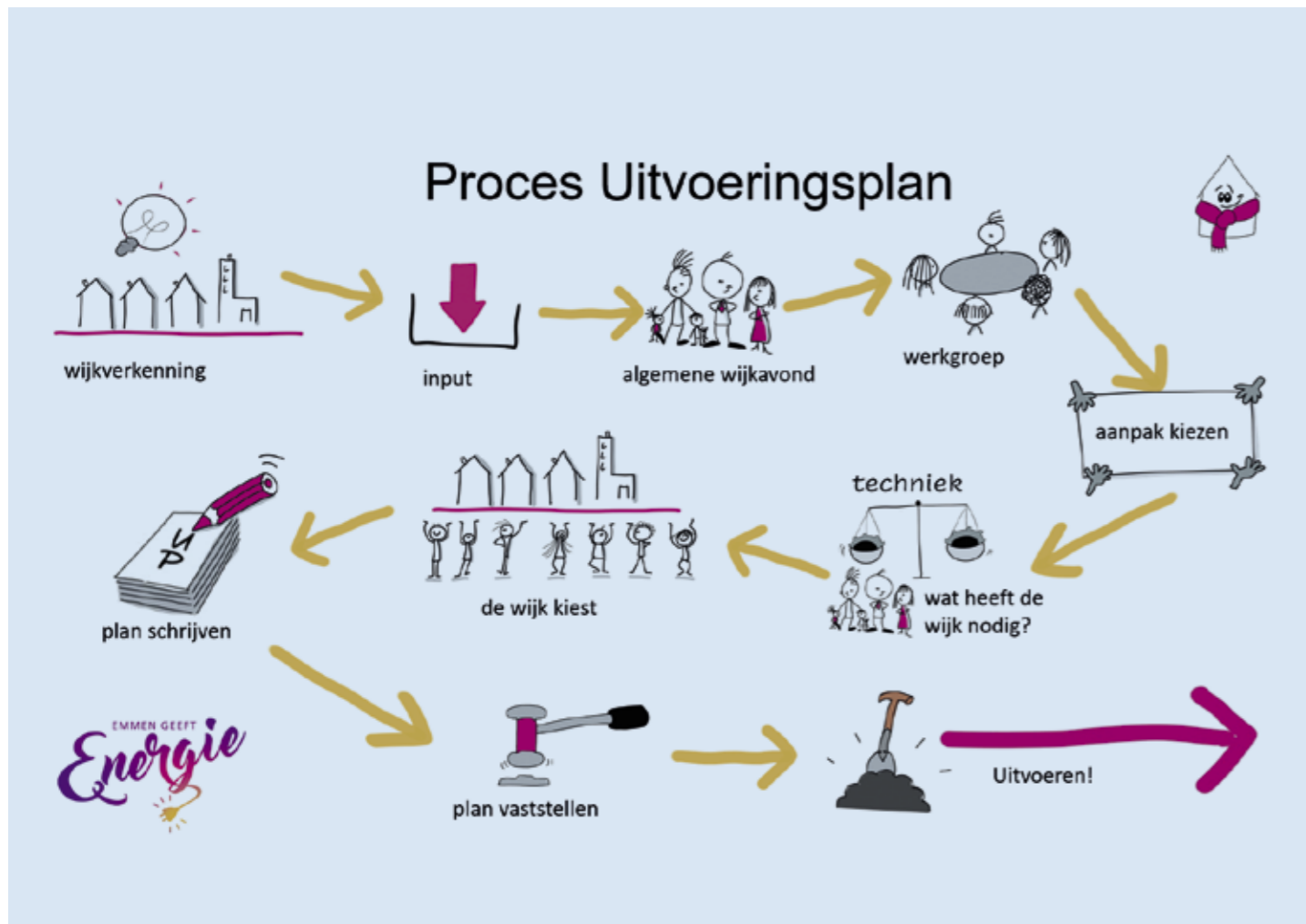
De behoefte om een regisserende en sturende rol te nemen bij de ontwikkeling van warmtenetten is niet alleen gebaseerd op nieuwe wettelijke verantwoordelijkheden die volgen uit de Warmtewet. We zetten er ons als gemeente naar vermogen voor in dat er voor onze inwoners en bedrijven een sociaal verantwoorde, betaalbare en passende energievoorziening beschikbaar is en blijft. Onder specifieke omstandigheden kan een collectieve warmtevoorziening een goedkopere optie zijn dan wanneer alle woningen afzonderlijk moeten worden aangepakt. Bijkomend effect is dat restwarmte niet verloren en nuttig ingezet wordt voor de verwarming van gebouwen. Daarbij komt dat we ons er bewust van zijn dat het elektriciteitsnetwerk onvoldoende capaciteit heeft om alle CV-ketels te vervangen door warmtepompen. Een mix tussen verschillende collectieve en individuele warmtevoorzieningen is nodig om het elektriciteitssysteem te ontlasten. Het ligt dus om meerdere redenen voor de hand om als gemeente regie te nemen bij de ontwikkeling van warmtenetten.

Wijk- en dorpsuitvoeringsplannen

De eerste trajecten naar een wijk- of dorpsuitvoeringsplan (WUP) zijn gestart. Deze bestuursperiode leren we van deze processen en kijken we hoe we dit verder uitbreiden. We zoeken daarbij steeds naar het meest geschikte schaalniveau voor uitvoeringsplannen. In een aantal gevallen is er een mogelijkheid om met meerdere dorpen of wijken tot een uitvoeringsplan te komen, zodat er een bredere basis is om woningisolatie en collectieve warmtevoorzieningen gezamenlijk en projectmatig op te pakken. Voor het opstarten van extra processen is meer procesbegeleidingscapaciteit nodig plus samenwerking met andere overheden en marktpartijen in de regio en provincie. Het regionale Flexteam warmtetransitie dat onlangs is opgericht, is hier een voorbeeld van.

Ondersteuning individuele woningeigenaren

Los van de WUP's doorloopt elke woningeigenaar een traject van bewustwording naar actie om de woning energiezuiniger te maken. Daarin zitten drempels en keuzemomenten. We werken met andere Drentse gemeenten aan ondersteuning om drempels te verlagen door op het juiste moment de juiste instrumenten aan te bieden. De Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe en het project Publieke Ontzorging in de Rietlanden leveren hiervoor input. We gaan hiervoor 'Emmen geeft Energie' verder uitbouwen (zie 4.3 Participatie en communicatie).

Samenwerking en afstemming

Uiteraard is de gemeente niet de enige partij die verantwoordelijkheid opkapt bij de warmtetransitie. Naast inwoners en bedrijven, spelen ook andere stakeholders, zoals woningcorporaties en netbeheerders een rol. Het is belangrijk dat samenwerking en afstemming tussen

de gemeente, inwoners, bedrijven en stakeholders op gang komt. Om daar invulling aan te geven willen we de komende jaren een fysieke én online ontmoetingsplek organiseren, van waaruit planvorming en uitvoeringsprojecten kunnen worden georganiseerd (zie paragraaf 5.2). We streven er naar dit gezamenlijk

met de Greenwise Campus in Emmen op te pakken, zodat er een verbinding tot stand komt met onderwijs- en kennisinstellingen.

Verbreding gebouwde omgeving

In de nieuwe beleidsperiode zien we de gebouwde omgeving breder dan uitsluitend woningen: het gaat ook om kantoren, bedrijfsgebouwen (los van industrie), winkels en maatschappelijk vastgoed. Dit sluit aan bij de definitie van de Klimaatakkoord-tafel Gebouwde omgeving. Deze categorieën gebouwen nemen we mee in een Actieplan Energiebesparing Bedrijven en Instellingen (zie paragraaf 5.2), waarin we ook de mogelijkheden van landelijke programma's (Label C kantoren bijvoorbeeld) integreren. Via deze invalshoek hebben we ook aandacht voor een betaalbare en gedragen energietransitie voor het verenigingsleven, door het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed en het betrekken van maatschappelijke organisaties.

Evaluatie en actualisatie Transitievisie warmte

Gedurende deze bestuursperiode zullen verschillende uitvoeringsplannen voor de warmtetransitie worden opgeleverd. Ook zullen de ambities, mogelijkheden en verantwoordelijkheden van andere stakeholders steeds duidelijker worden. Het is daarom goed om tijdig de uitvoerbaarheid van de Transitievisie Warmte te evalueren en waar nodig te actualiseren.

4.3 Participatie en communicatie

Om inwoners en bedrijven mee te nemen in de warmtetransitie is een goede communicatiestrategie en participatie van alle betrokkenen essentieel. Emmen wil in 2050 een aardgasvrije gemeente zijn en om dat te bereiken willen we inwoners en bedrijven stimuleren én handelingsperspectief bieden. Communicatie, participatie en bewustwording zijn daarom de komende jaren belangrijke thema's.

Emmen geeft Energie speelt al ruim vijf jaar een centrale rol bij communicatie, (proces)participatie en bewustwording. Die rol bouwen we verder uit door instrumenten en projecten te ontwikkelen waarmee we verschillende doelgroepen kunnen betrekken bij uitvoering van energiebeleid. De focus ligt daarbij op het informeren over-, en betrekken van inwoners bij-, energiebesparing en warmtetransitie.

Inzet gemeente 2023-2026

Emmen geeft Energie

We stellen een communicatie- en participatiestrategie op die recht doet aan de (diverse) rollen van de gemeente én van de stakeholders. Deze strategie wordt per

deelgebied (straat, buurt, wijk, dorp) in de wijk- en dorpsuitvoeringsplannen concreet gemaakt. Emmen geeft Energie moet hierin, meer dan ooit, een centrale rol spelen. We denken daarbij aan het inrichten van een online participatieplatform waar inwoners, bedrijven, woningcorporaties en kennisinstellingen

elkaar kunnen ontmoeten en een community kunnen vormen. Daarnaast willen we een fysiek centrum Emmen geeft Energie opbouwen. Dat biedt mogelijkheden als ontmoetingsplek, als centrum voor het ontwikkelen van wijkuitvoeringsplannen, voor het presenteren van besparingsmogelijkheden en het bundelen van kennis

(zie ook 5.2). Daarnaast is een fysiek centrum belangrijk als uitvalsbasis en werkplek voor de groep (vrijwillige) energiecoaches die in Emmen bijdraagt aan verduurzaming van woningen.

Kwetsbare groepen

Juist voor de huishoudens met een smalle beurs is het belangrijk de energierekening te verlagen. In de afgelopen jaren zijn er veel (subsidie)regelingen opgezet voor energiebesparende maatregelen in woningen en projecten om met advies de helpende hand te bieden. De paradox is dat juist de huishoudens met een laag inkomen moeilijk gebruik kunnen maken van deze regelingen. Bij subsidies is een eigen bijdrage vereist en dat is voor kwetsbare groepen vrijwel niet op te brengen. Ook het opvolgen van advies vraagt in het algemeen om investeringen in de woning. Deze beleidsperiode onderzoeken we welke (beleids) instrumenten de gemeente beschikbaar kan maken om ervoor te zorgen dat ook kwetsbare groepen beter gebruik kunnen maken van bestaande regelingen. We leggen daarbij verbinding met de aanpak van energiearmoede.

Financiële participatie: lokaal eigendom

Het belang van financiële participatie in duurzame energieprojecten is met het sluiten van het Klimaatakkoord enorm toegenomen. In het Klimaatakkoord is afgesproken om te streven naar 50% lokaal eigendom van duurzame

energieprojecten. Via de RES Drenthe heeft ook de gemeente Emmen dit uitgangspunt als beleid aangenomen. Om lokaal eigendom in Emmen handen en voeten te geven onderzoeken we hoe we het project Lokaal Opgewekt Emmen kunnen doorontwikkelen om tot effectieve ondersteuning te komen van lokale energie initiatieven. Er ligt een relatie tussen Lokaal Opgewekt Emmen en het project Zonneroute A37. Door middel van een gemeentelijk beleidskader streven we naar 50% lokaal eigendom van de Zonneroute A37. Om lokaal eigendom in de Zonneroute A37 ook daadwerkelijk mogelijk te maken wordt in Emmen een koepel gevormd van lokale energie-initiatieven. Vanuit Lokaal Opgewekt Emmen willen we eraan bijdragen dat de koepel in staat is om als professionele ontwikkelaar en exploitant van duurzame energieprojecten op te treden. Invulling geven aan lokaal eigendom is één van de speerpunten van het energiebeleid in de komende bestuursperiode. In paragraaf 5.3 gaan we daar nader op in.

4.4 Innovatie en kennisontwikkeling

Voor energie-intensieve bedrijven zijn de energie- en grondstoffentransities van levensbelang. Stringentere CO2 reductiedoelen vanuit Europa vertalen zich in steeds hogere kosten voor het uitstoten van CO2.

Energie-intensieve bedrijven vallen onder het Europese Emission Trade System en dat betekent dat de kosten van CO2 uitstoot voor deze bedrijven meestijgen met de reductiedoelen. Voor de overige bedrijven zijn er Europese plannen voor een CO2 belasting. Aan de andere kant bieden Europese programma's als 'Fit for 55' ook kansen voor het financieren van energie- en grondstoffentransities. Bedrijven die op de wereldmarkt opereren hebben zodoende een concurrentievoordeel als zij in staat zijn versneld de overstap te maken naar hernieuwbare energie als brandstof en grondstof. Bedrijven die daartoe niet snel genoeg in staat zijn hebben een concurrentienadeel, waardoor de continuïteit van het bedrijf in gevaar kan komen.

Innovaties zijn nodig om bij energie-intensieve industrieën de overstap te kunnen maken naar hernieuwbare energie als brandstof en grondstof. Het gaat dan om innovatieve ontwikkelingen in procestechologie om de energie-efficiëntie te verbeteren, om systeeminnovaties die bijdragen voor een circulair gebruik van energie en grondstoffen en bovenal innovaties die een rendabele toepassing van elektrische installaties, groen gas, waterstof en biomassa mogelijk maken. Omdat de energie-intensieve bedrijven belangrijk zijn voor de economie en werkgelegenheid in Emmen, richt de gemeente zich vooral op het ondersteunen van deze innovaties.

In de afgelopen jaren is veel inzet gepleegd op het thema waterstof. In 2019 is de Systeemschets Groningen en Drenthe opgeleverd, waarin de basis wordt gelegd voor het waterstofbeleid van beide provincies. De systeemschets levert een aantal onderbouwde scenario's voor de productie en het gebruik van waterstof, groen gas en biogas in Groningen en Drenthe. In alle scenario's is het opbouwen van een 'waterstofeconomie' nodig voor de industrie. Tussen 2030 en 2050 ontstaan er mogelijkheden voor gebruik van waterstof in de industrie ter vervanging van aardgas als grondstof en brandstof. De mogelijkheden om waterstof in te zetten in de industrie zijn afhankelijk van een aantal factoren die regionaal te beïnvloeden zijn. Er is een stevige opschaling van de productie nodig om de prijs naar beneden te brengen, een infrastructuur voor transport en distributie, voldoende hernieuwbare elektriciteit tegen een lage prijs, de beschikbaarheid van voldoende netcapaciteit en water.

Inzet gemeente 2023-2026

Industrietafel Emmen en omstreken

Innovaties komen in het algemeen voort uit intensieve samenwerking tussen bedrijven en sectoren. De gemeente is hierin de verbindende factor. De gemeente

Emmen neemt, ook vanwege het grote economische belang, een regierol bij het verbinden van bedrijven en sectoren. We hebben die rol gepakt door met de nieuwe Industrietafel Emmen (en omgeving) een visie voor verduurzaming van de industrie en bedrijven op te stellen. Op korte termijn zal die visie worden omgezet in een gezamenlijke ontwikkel- en investeringsagenda. Met de provincie Drenthe en Samenwerkende Bedrijven Drenthe (SBD) stemmen we onze inzet af om bedrijven optimaal te bedienen. Een concreet voorbeeld hiervan is het Just Transition Fund (JTF). Dit JTF is een Europees fonds dat bestemd is voor gebieden die economische gevolgen ondervinden van de overgang van olie en aardgas naar ander energievormen. In 2023 is deze subsidie opengesteld voor ideeën of projecten van ondernemers en kennisinstellingen.

Toekomstbestendig Energiesysteem Emmen

Daarnaast werken we deze beleidsperiode, samen met de provincie Drenthe en de Topsector Energie, aan het project 'Ontwerpen en Realiseren van een Toekomstbestendig Energie Systeem Emmen'(ORTESE). Dit project maakt inzichtelijk op welke wijze bedrijven gebruik kunnen maken van elkaars energiestromen en restwarmte. Op het niveau van bedrijventerreinen en hun directe omgeving wordt gekeken hoe lokale productie van energie en het gebruik daarvan op elkaar

kunnen worden afgestemd. Het project legt daarmee een belangrijke basis voor systeeminnovaties en voor planning van de energie-infrastructuur. Ook de verduurzamingsopties van de glastuinbouw worden in dit ORTESE-project in beeld gebracht, met als resultaat dat tuinders concrete mogelijkheden aangereikt krijgen. De glastuinbouw is energie-intensief en een belangrijke economische kracht in Emmen. De tuinbouwsector heeft -ook op basis van het Klimaatakkoord- landelijke afspraken gemaakt over CO2 reductie en heeft met Glaskracht een eigen kenniscentrum om innovaties aan te jagen. Het is over en weer niet altijd duidelijk welke (faciliterende) rol de gemeente kan spelen bij transitie-initiatieven in de Emmense glastuinbouw. Het ORTESE-project kan helpen om tot een gezamenlijke ontwikkel- en investeringsagenda te komen.

Industrial Transition Hotspots

De gemeente Emmen is verder, samen met GETEC PARK. EMMEN, partner in het Europese project Industrial Transition Hotspots. In dit project wordt een innovatief bedrijfsmodel opgebouwd dat GETEC PARK.EMMEN in staat moet stellen aardgas te vervangen door lokaal geproduceerde duurzame elektriciteit. In samenhang daarmee biedt het project oplossingsmogelijkheden voor congestie op het elektriciteitsnet.

Waterstof

We willen in deze bestuursperiode een beleidsplan hernieuwbaar gas opleveren om de inzet van de gemeente Emmen bij de productie en het gebruik van waterstof, groen gas en biogas richting te geven. In de afgelopen jaren heeft Emmen zich succesvol gepositioneerd als onderdeel van de Hydrogen Valley: een samenwerkingsverband van partners die in Noord-Nederland de opbouw van een waterstofeconomie willen aanjagen. Daarnaast zijn er initiatieven van verschillende bedrijven voor de grootschalige productie van groen gas en biogas. Het is nodig om te bepalen onder welke condities en ruimtelijke randvoorwaarden deze ontwikkelingen kunnen plaatsvinden én om te bepalen hoe de gemeente de productie en het gebruik van hernieuwbaar gas binnen deze kaders kan stimuleren.

Greenwise campus

Met het oog op de toekomstige arbeidsmarkt in Emmen is het belangrijk kennisopbouw en opleidingsmogelijkheden te bundelen, zodat het onderwijs optimaal aansluit bij innovatieve ontwikkelingen in de industrie, glastuinbouw en energiesector. Daaraan wordt invulling gegeven via de Greenwise campus. De gemeente Emmen is één van de founding partners en ondersteunt de ontwikkeling van de Greenwise campus door bestuurlijke en organisatorische betrokkenheid.

Daarnaast is de Greenwise Campus een belangrijke samenwerkingspartner bij het tot stand brengen van energie-gerelateerde innovaties. Zo worden op de Campus twee waterstofproeftuinen ingericht, waarmee een basis gelegd kan worden voor toekomstige ontwikkelingen. Ook willen we de Greenwise Campus betrekken bij de uitbouw van Emmen geeft Energie.

Hoofdstuk 5

Beleidskeuzes

Naast de bestaande opgaven pakken we in deze beleidsperiode drie speerpunten op: werken aan een robuust energiesysteem, het stimuleren van energiebesparing en het scheppen van randvoorwaarden voor lokaal eigendom. Het gaat daarbij niet om nieuw beleid, maar om intensivering van onze inspanningen op deze thema's. Nu de gemeente een steeds grotere rol krijgt in klimaat- en energiebeleid is het belangrijk focus en prioriteit aan te brengen. We streven er tenslotte naar dat er wezenlijke resultaten worden geboekt en dat betekent ook prioriteiten stellen. De beschikbare menskracht en middelen zullen vooral worden ingezet om op deze speerpunten stappen te zetten.

Een robuust energiesysteem is als speerpunt gekozen omdat een passende energie-infrastructuur als randvoorwaarde door bijna alle energievraagstukken heenloopt. Het is een belangrijke randvoorwaarde voor verduurzaming van bedrijven, voor de warmtetransitie, voor de productie van hernieuwbare energie. Energiebesparing is een speerpunt omdat dit bijdraagt aan de betaalbaarheid van energie voor onze inwoners en bedrijven en daarnaast een randvoorwaarde is voor het inzetten van de warmtetransitie. Lokaal eigendom tenslotte is een speerpunt omdat de gemeente Emmen het beleidsuitgangspunt heeft

overgenomen dat we streven naar 50% eigenaarschap van inwoners en bedrijven in duurzame energieprojecten. Het is belangrijk de komende periode effectief invulling te geven aan dat streven als er hernieuwbare energieprojecten worden ontwikkeld in Emmen.

5.1 Robuust Energiesysteem

Het huidige energiesysteem loopt steeds verder vast. Het elektriciteitsnetwerk is daarbij de belangrijkste bottleneck. De elektriciteitsvoorziening wordt steeds afhankelijker van wind- en zonne-energie, met een steeds grotere piekbelasting op het netwerk. Aan de gebruikskant wordt steeds meer elektriciteit gebruikt; door elektrisch vervoer, door warmtepompen, door elektrificatie van bedrijfsprocessen. Het elektriciteitsnetwerk heeft onvoldoende transport- en distributiecapaciteit om pieken in de productie en de vraag naar elektriciteit op te vangen.

De problemen met netcapaciteit raken in Emmen de mogelijkheden om bedrijven en woningen te verduurzamen en maken het moeilijker om in Emmen wind- en zonneparken te realiseren. Dat raakt ook de lokale economie omdat het de mogelijkheden beperkt voor nieuwe bedrijven om zich te vestigen, of voor bestaande bedrijven om uit te breiden.

De problemen met netcapaciteit zijn niet gemakkelijk of snel op te lossen. De netbeheerders werken aan verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk, maar die ingrepen zullen altijd achter de feiten aanlopen. Dat komt deels door de regelgeving waardoor netbeheerders niet mogen investeren op basis van toekomstverwachtingen, deels vanwege de lange realisatietermijnen van aanpassingen aan het net, maar deels ook omdat het systeem simpelweg zijn uiterste technische capaciteit bereikt. Systeeminnovaties zijn nodig om op de lange termijn de problemen het hoofd te bieden en verdere verduurzaming van woningen, bedrijven en mobiliteit te accommoderen.

De belangrijkste systeeminnovaties moeten komen van een 'slim' energiesysteem, waarbij de productie van stroom en het gebruik daarvan lokaal op elkaar worden afgestemd. Als alle stroom die in Emmen wordt opgewekt, ook in Emmen wordt gebruikt, wordt het elektriciteitsnet minder belast en zijn we minder afhankelijk van de beschikbare netcapaciteit. In het energiesysteem van de toekomst spelen 'slimme netwerken' een belangrijke rol. Het gaat er daarbij om de vraag en het aanbod van elektriciteit lokaal op elkaar af te stemmen door vraagsturing (met name bij grootverbruikers), opslag van stroom, of het omzetten van stroom in waterstof of warmte. Daarnaast moet gewerkt worden aan de ontwikkeling van een waterstofnetwerk en van warmtenetten om de afhankelijkheid van het

elektriciteitsnet te verminderen.

Deze beleidsperiode zetten we een aantal stappen om die systeeminnovaties te bevorderen om zo voor te sorteren op het energiesysteem van de toekomst. Daarbij volgen we drie routes:

1. Bijdragen aan overleg en planvorming met netbeheerders en relevante overheden, zoals pMIEK¹¹;
2. Het stimuleren of (mede) opzetten van projecten;
3. Met onderzoek leggen we een basis voor ontwikkelingen die door bedrijven en netbeheerders kunnen worden opgepakt.

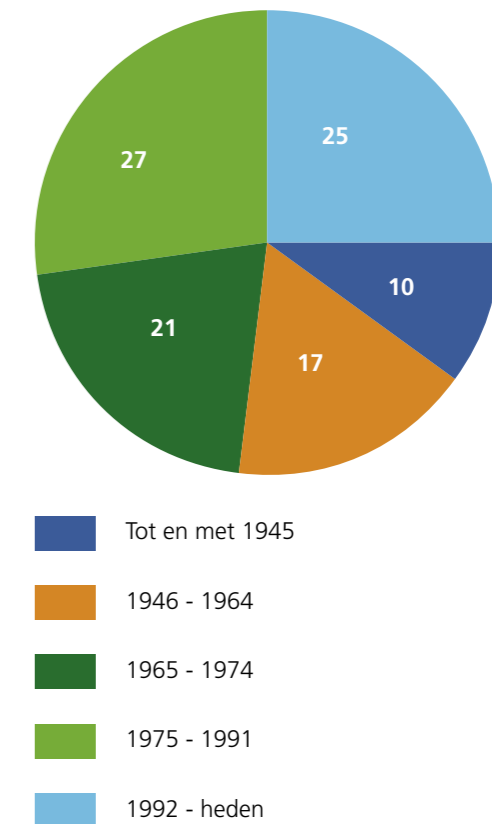
Laatstgenoemde twee routes lopen via het project ORTESE, waarin eerst de focus ligt op grootgebruikers en bedrijven. Uiteindelijk gaat het uiteraard om het energiesysteem op alle niveaus, tot in de haarvaten van dorpen, wijken en bedrijventerreinen.

11 pMIEK staat voor provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat

5.2 Energiebesparing

Deze bestuursperiode besteden we extra aandacht aan het reduceren van het energiegebruik van huishoudens en bedrijven. Door de stijging van energielasten komen steeds meer huishoudens en bedrijven in financiële problemen en juist daardoor ontbreekt het aan de mogelijkheden om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarbij komt dat het isoleren van woningen in Emmen een belangrijke randvoorwaarde is voor warmtetransitie. Veel wijken in Emmen en de omliggende dorpen zijn ongeveer 60 jaar geleden gebouwd, in een bouwperiode met geringe aandacht voor woningisolatie. Gedeeltelijk zijn deze woningen weliswaar door de jaren heen beter geïsoleerd, maar bij het gros is nog winst te behalen. Een knelpunt daarbij is dat in de slechtst geïsoleerde woningen, niet zelden sprake is van weinig investeringsruimte bij de woningeigenaar. Daarnaast speelt een rol dat woonwijken in Emmen ruimer zijn opgezet en met grotere woningen dan gemiddeld in Nederland. Deze factoren maken gezamenlijk dat deze wijken nog niet geschikt zijn voor lage-temperatuur warmteoplossingen, zoals warmtepompen of warmtenetten. Met het oog op de toekomst is het belangrijk dat er eerst stappen worden gezet met energiebesparende maatregelen.

Woningen naar bouwjaar gemeente Emmen

De gemeente wil energiebesparing stimuleren door informatie over besparingsmogelijkheden te bieden, informatie over (subsidie)regelingen toegankelijk te maken en door het opzetten van eigen projecten. Het laatste doen we actief binnen projecten vanuit het Volkshuisvestingsfonds (bijna 30 miljoen) en de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (12 miljoen voor de regio). Het stimuleren van energiebesparing geven we vorm via Emmen geeft Energie. Vanuit Emmen geeft Energie wordt nu al veel informatie verstrekt over energievraagstukken en ook zijn projecten opgezet voor energiebesparing, waaronder een grote groep vrijwillige energiecoaches, gebundelde inkoop en uitvoering van subsidieregelingen. Om de toegankelijkheid en impact te vergroten willen we dat Emmen geeft Energie de komende jaren werkt vanuit een fysieke locatie zodat een centrum ontstaat van waaruit activiteiten worden gecoördineerd en waar informatie gebundeld kan worden aangeboden. Het is belangrijk dat daarbij een opzet en vorm wordt gekozen die leidt tot een gelijkwaardige samenwerking tussen de gemeente, woningcorporaties, onderwijs, bedrijven en inwoners. Daarbij vinden we het belangrijk dat Emmen geeft Energie zich ook richt op kwetsbare groepen. In aansluiting op de beschikbare mogelijkheden uit de aanpak energiearmoede, willen we instrumenten ontwikkelen om de toegang tot (subsidie)regelingen voor energiebesparende maatregelen makkelijker te maken voor huishoudens met een smalle beurs.

Bij de industrie en glastuinbouw speelt de gemeente geen formele rol waar het gaat om energiebesparing. De zakelijke grootverbruikers werken aan energie-efficiëntie via sectorale afspraken en hebben vaak zelf ook specialisten in dienst. Dat is anders voor de overige zakelijke energiegebruikers. Daar is vaak nog flinke winst te boeken door verduurzaming van bedrijfsgebouwen en energie-efficiëntere inrichting van productieprocessen. Er zijn echter grote verschillen in bedrijfsvoering en energiegebruik in de categorie zakelijke gebruikers. Dat maakt het moeilijk om zonder nader onderzoek een zinvolle bijdrage van de gemeente aan energie-efficiëntie van bedrijven en instellingen te duiden. In de komende beleidsperiode werken we daarom, samen met het georganiseerde bedrijfsleven in Emmen, aan het opstellen van een Actieplan Energiebesparing Bedrijven en Instellingen.

5.3 Lokaal eigendom

Al sinds de eerste Energienota in 2017 hanteert de gemeente Emmen als beleid dat omwonenden moeten kunnen meeprofiten van de opbrengsten van wind- en zonneparken. Ook streven we er naar dat de opbrengsten van energietransitie zoveel mogelijk in Emmen kunnen worden ingezet. De beleidsuitgangspunten met betrekking tot financiële participatie zijn verwerkt in de Structuurvisies

Windenergie en Zonneakkers en tot uitvoering gekomen via Lokaal Opgewekt Emmen. Daarna is in het Klimaatakkoord afgesproken dat financiële participatie bij energieprojecten wordt ingevuld als een streven naar 50% lokaal eigendom van wind- en zonneparken. Met het vaststellen van de RES heeft de gemeente Emmen dit beleidsuitgangspunt overgenomen. Het streven naar 50% lokaal eigendom is voor de gemeente Emmen geen dode letter. We zetten ons er de komende bestuursperiode voor in om handen en voeten te geven aan het streven naar 50% lokaal eigendom, voortbouwend op de ervaringen die we hebben opgedaan in het project Lokaal Opgewekt Emmen, de beleidsregel Maatschappelijk draagvlak zonneakkers bij wijken en dorpen en het Beleidskader participatie Drentse Zonneroute A37.

Lokaal eigendom betekent dat inwoners en ondernemers collectief (gedeeltelijk) eigenaar zijn van de installatie van een wind- of zonnepark, meestal in de vorm van een energie-, wijk- of dorpscoöperatie, en zeggenschap hebben over (de ontwikkeling van) het project, inclusief (een deel van) de opbrengsten. Eigenaarschap houdt dus ook in dat het burgercollectief een financieel risico loopt.

Het is aan de gemeente om randvoorwaarden te scheppen voor lokale groepen die eigenaar willen worden van (een deel van) een zonnepark of windpark. Dat betekent in de eerste plaats dat beleidsuitgangspunten voor lokaal eigendom moeten worden vastgelegd in de Structuurvisie Zonneakkers. De beleidsuitgangspunten die de gemeente Emmen daarbij hanteert zijn:

- Vanaf de start van de projectontwikkeling moet de initiatiefnemer de helft van de zonneakker aanbieden aan de omgeving. Dat kan in de vorm van ontwikkelruimte, zodat de omgeving haar eigen zonneakker kan ontwikkelen, of in de vorm van een positie als mede-eigenaar en co-ontwikkelaar van het totale project.
- Als er geen coöperatie van inwoners of bedrijven in Emmen is die volledig invulling kan geven aan 50% lokaal eigendom, is het uitgangspunt dat de ontwikkelaar een bijdrage levert aan een omgevingsfonds.

De huidige beleidsregel Maatschappelijk draagvlak zonneakkers nabij wijken en dorpen zal worden aangepast op het streven naar 50% lokaal eigendom en op deze beleidsuitgangspunten, één en ander in lijn met het Beleidskader participatie Drentse Zonneroute A37. Ruimtelijk gezien biedt de Structuurvisie Zonneakkers mogelijkheden voor wijken en dorpen om zelf een coöperatief zonne-project te ontwikkelen. Op kaartbijlage

bij de structuurvisie staan blauwe ‘stippen’ bij wijken en dorpen als ontwikkelruimte.

Voor windenergie is een aanvullende beleidsregel op de Structuurvisie Windenergie niet nodig. Op de locaties waar windenergie mogelijk is, zijn gebiedsplatforms van omwonenden ingericht, die binnen zekere kaders zelf tot afspraken kunnen komen met ontwikkelaars. De gebiedsplatforms geven tot op heden de voorkeur aan een compensatieregeling boven zelf (mede)eigenaar worden van de windturbines.

De gemeente Emmen wil coöperaties van inwoners en bedrijven ondersteuning bieden om invulling te geven aan het streven naar 50% lokaal eigendom. Om een rol als (co)ontwikkelaar te kunnen invullen moeten coöperaties kunnen steunen op een professionele organisatie met voldoende expertise en ontwikkelervaring. De komende beleidsperiode wil de gemeente Emmen daarvoor Lokaal Opgewekt Emmen omvormen tot een coöperatief ontwikkelbedrijf. Een coöperatief ontwikkelbedrijf neemt het lokaal eigendom niet over van coöperaties, maar geeft in hun opdracht invulling aan de projectontwikkeling van coöperatieve zonneakkers of zonnedaken. In het coöperatief ontwikkelbedrijf is alle expertise en ontwikkelervaring georganiseerd om lokale energieprojecten en lokaal eigendom ook daadwerkelijk

te kunnen realiseren. Het is daarbij de bedoeling het coöperatief ontwikkelbedrijf te financieren uit de toekomstige opbrengsten van lokale energieprojecten, naar het voorbeeld van Regionaal Energiebedrijf Noordoost Twente. We willen bij de vormgeving van een coöperatief ontwikkelbedrijf aansluiting zoeken bij het realiseren van lokaal eigendom in de Drentse Zonneroute A37. In bijlage 2 worden de keuzes nader uitgelegd naar aanleiding van de evaluatie van de Beleidsregel maatschappelijk draagvlak zonneakkers bij wijken en dorpen en het project Lokaal Opgewekt Emmen.

Hoofdstuk 6

Uitvoeringsagenda 2023-2026

De beleidsdoelen en beleidsuitgangspunten uit deze Energienota komen tot uitvoering via het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat van de gemeente Emmen. In paragraaf 6.1 worden de acties weergegeven die aansluiten op het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat. De acties die vragen om beleidsontwikkeling of betrekking hebben op communicatie en participatie worden weergegeven in paragraaf 6.2.

6.1 Acties in aansluiting op het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat

Programmalijn Energieopwek en -infrastructuur

- We verlenen medewerking aan initiatieven die passen binnen de Structuurvisies Windenergie en Zonneakkers.
- We maken een uitvoeringsstrategie om de ontwikkeling van zon op bedrijfsdaken verder te stimuleren. In die uitvoeringsstrategie nemen we de opbrengsten van de pilot Bargermeer III mee.
- We verlenen medewerking aan de bouw van een nieuw hoogspanningsstation Veenoord/Boerdijk.
- We verlenen waar nodig medewerking aan versterking van het midden- en laagspanningsnetwerk van Enexis.

- Als uitvloeisel van de overeenkomst tussen de gemeente Emmen, Enexis en Enpuls dragen we bij aan het zoeken naar oplossingen voor het gebrek aan netcapaciteit in de gemeente.
- We spelen een actieve rol in het overleg met Gasunie over realisatie van de 'waterstof backbone'.
- We spelen een actieve rol in het overleg met netbeheerders, ministeries en provincie Drenthe over het regionaal programmeren van investeringen in het elektriciteitsnet, zoals PMIEK
- We ondersteunen de oprichting en inrichting van een koepel van coöperaties in Emmen, zoals vastgelegd in het Beleidskader Participatie Drentse Zonneroute A37. We sluiten een samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en coöperaties van inwoners en bedrijven om te bereiken dat de koepel, met ondersteuning van de gemeente, ook andere hernieuwbare energieprojecten dan de Zonneroute A37 op kan pakken.
- We borgen de ondersteuning van lokale energie-initiatieven en lokaal eigendom door het oprichten en inrichten van een coöperatief ontwikkelbedrijf Lokaal Opgewekt Emmen. We bouwen daarmee, samen met coöperaties van inwoners en bedrijven, het project Lokaal Opgewekt Emmen uit tot een professionele ondersteuningsstructuur voor de ontwikkeling en exploitatie van hernieuwbare energieprojecten (zie ook 5.3).

Programmalijn Gebouwde Omgeving

- We zetten jaarlijks enkele processen in gang voor wijk- of dorpsuitvoeringsplannen (WUP's).
- We werken aan het gecoördineerd en programmatisch stimuleren van woningsisolatie door uitbouw van Emmen geeft Energie (zie 5.2).
- In het kader van de nieuwe Warmtewet nemen we een rol in het publiek eigendom van warmtenetten. We onderzoeken hoe we daar invulling aan kunnen geven door, in samenwerking met Enpuls, de regie te nemen in de planvorming voor warmtenetten GETEC en Parc Sandur. De uitgewerkte plannen zijn een basis voor besluitvorming over het al dan niet realiseren van de warmtenetten en de rol die de gemeente daarbij inneemt.

Programmalijn Energie-intensieve Industrie en Glastuinbouw

- We zijn partner in het Europese project Industrial Transition Hotspots. In dit project onderzoeken we samen met GETEC PARK.EMMEN hoe het energiegebruik van de industrie kan worden afgestemd op de stroomproductie van lokale wind- en zonneparken.
- We zetten de Industrietafel Emmen en omstreken voort om als gemeente, samen met de provincie Drenthe en de industrie in Emmen invulling te geven aan een

gezamenlijke ontwikkel- en investeringsagenda.

- We dragen, samen met de provincie Drenthe en de Topsector Energie bij aan het project ORTESE. We leggen daarmee een basis voor de energie- en grondstoftransities van bedrijven in Emmen en het inrichten van een daarop passende energie-infrastructuur. In het project onderzoeken we hoe op het niveau van bedrijventerreinen (en hun directe omgeving) vraag en aanbod van energie op elkaar kan worden afgestemd.
- We dragen bestuurlijk en organisatorisch bij aan de ontwikkeling van de Greenwise Campus.

6.2 Beleidsontwikkeling, communicatie en participatie

Beleidsontwikkeling

- We ontwikkelen een Actieplan Energiebesparing Bedrijven en Instellingen. Daarin nemen we ook een aanpak voor bedrijfsgebouwen, kantoren en maatschappelijk vastgoed op.
- We evalueren tussentijds de uitvoerbaarheid van de Transitievisie Warmte en actualiseren deze zonodig.
- We maken een beleidsplan hernieuwbaar gas om richting te geven aan onze inzet bij de productie en het gebruik van waterstof, groen gas en biogas.

- We ontwikkelen beleid voor het (ruimtelijk) accommoderen van installaties voor opslag en conversie van energie (accu's, grootschalige batterijen, persluchttopslag, elektrolyzers, etc.).
- Het opstellen van een beleidsregel Lokaal Eigendom Zonneakkers ter vervanging van de beleidsregel Maatschappelijk Draagvlak Zonneakkers bij Wijken en Dorpen.
- We onderzoeken, in overleg met netbeheerders, of ruimtelijke planning kan bijdragen aan versnelde uitbouw van de energie-infrastructuur, waaronder het elektriciteitsnetwerk.

Communicatie en participatie

- We ontwikkelen een communicatie- en participatiestrategie voor de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en werken die strategie uit in wijk- en dorpsuitvoeringsplannen.
- We bouwen Emmen geeft Energie uit tot een platform voor communicatie en (proces)participatie, met een focus op energiebesparing en warmtetransitie (zie ook 5.2).
- Het ontwikkelen van projecten voor energiebesparing vanuit Emmen geeft Energie, zoals energiecoaches, gezamenlijke inkoop, energiescans.
- We onderzoeken met welke beleidsinstrumenten kwetsbare groepen, met name lage inkomens,

gebruik kunnen maken van (subsidie)regelingen voor energiebesparende maatregelen.

Bijlage 1

Rol- en standpuntbepaling warmtenetten

In hoofdstuk 4 beschrijven we de opgave van de transitie naar een duurzame warmtevoorziening in de gebouwde omgeving. Een belangrijk onderdeel in deze opgave is de gemeentelijke strategie rondom warmtenetten. De gemeente bepaalde een eerste rol- en standpuntbepaling. Deze bijlage zet de onderbouwing hiervan kort uiteen.

1 Achtergrond

In Emmen zijn er een aantal mogelijkheden om warmtenetten te ontwikkelen. De afgelopen jaren werden reeds een aantal initiatieven gelanceerd, maar deze zijn uiteindelijk niet gerealiseerd. Dat is jammer omdat voor inwoners van de gemeente een interessant collectief warmte-alternatief voor aardgas niet verder wordt ontwikkeld. Analyse van de gepasseerde ervaringen leert dat de terugkerende vraag is welke rol de gemeente moet hebben bij de ontwikkeling van warmtenetten. De gemeente beraadde zich daarom op haar positie in dezen: welke rol en positie is passend en effectief om deze initiatieven verder te brengen of juist niet? Een ambtelijke werkgroep bracht met externe ondersteuning een advies uit. In deze bijlage is het advies kort samengevat.

2 Advies rol-standpuntbepaling warmtenetten

Het advies aan de Gemeente Emmen is om een proactieve en trekkende rol te vervullen bij de ontwikkeling van warmtenetten in tenminste twee Emmense wijken.

De argumenten hiervoor zijn:

1. De gemeente heeft een grote opgave om wijken aardgasvrij te maken;
2. Collectieve warmtenetten zijn een kansrijke en aantrekkelijke optie voor een aantal wijken om aardgasloos te verwarmen;
3. Het is noodzakelijk dat de gemeente een actieve rol aanneemt om deze warmtenetten tot ontwikkeling te brengen, omdat:
  1. de markt alleen niet tot het gewenste resultaat komt (er is sprake van marktfalen);
  2. publiek eigenaarschap op de infra van warmtenetten een wettelijke vereiste wordt;
  3. een combinatie van publiek-privaat eigenaarschap dan het meest voor de hand ligt.

In paragraaf 3 volgt een toelichting van de bovenstaande punten. Geadviseerd wordt om de gemeentelijke rolneming verder te concretiseren door een vervolgproces in twee wijken (Angelslo en Parc Sandur) op te starten. In paragraaf 4 wordt het vervolgproces uitgewerkt.

3 Opgave

3.1 Wat is de opgave?

De warmtetransitie is een grote opgave. Alle bestaande gebouwen in de gemeente Emmen moeten uiterlijk 2050 aardgasvrij zijn. In Emmen staan ongeveer 50.000 woningen en 7.500 andere gebouwen. Bij elkaar verbruiken deze gebouwen ruim 85 miljoen kubieke meter aardgas voor warmte. In de gemeentelijke Transitievisie Warmte (2021) is dit verder uitgewerkt en is een route naar een aardgasvrij Emmen omschreven. Deze Transitievisie Warmte (TVW) wordt gezien als het lokale startpunt voor de warmtetransitie.

Deze route is gebaseerd op de volgende vier uitgangspunten:

- Uitgangspunt 1: we starten daar waar energie zit of waar corporaties aan de slag gaan. We oefenen geen dwang uit.
- Uitgangspunt 2: we hebben oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid.
- Uitgangspunt 3: we onderzoeken de mogelijkheden voor collectieve technische oplossingen of een gezamenlijke aanpak.
- Uitgangspunt 4: we streven naar kennisuitwisseling

zonder dat dit ten koste gaat van kwaliteit en zorgvuldigheid.

In de TVW is uitgewerkt dat er in Emmen energie is van onderaf (uitgangspunt 1) en dat er collectieve oplossingen mogelijk zijn (uitgangspunt 3), die leiden tot een haalbare en betaalbare warmtetransitie (uitgangspunt 2). Deze wijken nemen we als uitgangspunt voor dit advies heel concreet gaat het dan om:

- Parc Sandur: in deze wijk willen inwoners concreet aan de slag met de verduurzaming van hun woningen. Er ligt hier een kans voor een laag temperatuur (LT-) warmtenet op basis van een bron uit oppervlaktewater (TEO);
- Emmen-centrum en omliggende buurten (Angelslo): ook in deze wijken zijn er actieve woningeigenaren en woningcorporaties die graag stappen willen zetten. Hier is het mogelijk om hogetemperatuurwarmtenet aan te leggen gevoed met restwarmte van GETEC.

Ondanks dat de gemeente de regierol heeft in de warmtetransitie, is samenwerking met partners en woningeigenaren belangrijk en noodzakelijk. Bij het uitvoeren van de TVW wordt daarom intensief samengewerkt met verschillende stakeholders. Afhankelijk van de aanpak en route per wijk of gebied kan deze regierol verschillen en anders worden ingekleurd. In deze notitie gaan we specifiek in op de (regie)rol bij de ontwikkeling van collectieve warmtenetten.

3.2 Waarom zijn warmtenetten aantrekkelijk voor Emmen?

Collectieve warmtenetten zijn een kansrijke en aantrekkelijke optie voor aardgas in een aantal wijken. De belangrijkste redenen daarvoor zijn betaalbaarheid, duurzaamheid en draagvlak. Deze punten lichten we hieronder nader toe.

Warmtenetten zijn betaalbaar

Een uitgangspunt in de TVW is dat alternatieven voor aardgas haalbaar en betaalbaar moeten zijn. De haalbaarheid van de genoemde casussen is beoordeeld en deze zijn matig tot heel positief. Als het gaat om betaalbaarheid dan zijn twee aspecten relevant: de maatschappelijke kosten en de kosten voor de inwoners. Door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zijn de maatschappelijke kosten per wijk in Nederland en op basis van wijkspecifieke kenmerken en een bronnenanalyse uitgewerkt in de Startanalyse.

In Tabel 1 zijn de resultaten (in euro's per ton CO₂-reductie per jaar) kort samengevat, inclusief voorkeursstrategie en toelichting.

Wat opvalt is dat de maatschappelijke kosten voor een alternatief gas lager ligt dan de kosten voor warmtenetten. Maar dat geldt voor iedere wijk in Nederland. Groengas

is per definitie altijd overal goedkoper dan andere duurzame warmtevoorzieningen. Van groengas is bekend dat er onvoldoende van voorradig zal zijn om in de toekomst alle woningen mee te verwarmen. Dus moeten veel wijken over op warmtepompen en sommige wijken –waar dat het meest voor de hand ligt– over op collectieve warmtenetten met als warmtebron bijvoorbeeld restwarmte of aquathermie. Wat verder opvalt is dat een warmtenet goedkoper of vergelijkbaar is qua kosten dan het individuele alternatief (warmtepomp). Daarnaast zijn de kosten voor inwoners lager, omdat zij zelf geen (dure) aanpassingen aan hun woningen hoeven te doen, zoals isoleren naar label B en/of het aanschaffen van een warmtepompinstallatie.

Tabel 1. Maatschappelijke kosten volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in euro per ton CO₂-reductie per jaar van warmtealternatieven voor (1) referentiewijk in Emmen, (2) Parc Sandur en (3) Angelslo. Naast warmtenetten is er gekeken naar alternatief gas (groengas) en het individuele scenario (elektrische lucht-waterwarmtepomp).

Wijk	Warmtenet	Alternatief gas	Individueel	Voorkeursstrategie	Toelichting
Referentie	650	285	525	n.v.t.	Gemiddeld genomen is individuele spoor (veel) goedkoper dan het collectieve spoor
Parc Sandur	366	237	366	Warmtenet op basis van thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) en een bodem-energiesysteem (WKO): 	Individuele elektrische warmtepomp is vanwege de relatief nieuwe woningen ook zeer betaalbaar. En mogelijk zelfs ook favoriet voor bewoners. Ook de optie met een warmtenet op basis van oppervlaktewater scoort laag op nationale kosten.
Angelslo	400	311	566	Warmtenet op basis van restwarmte (GETEC): 	Bron restwarmte niet bekend bij PBL, dus geen officiële doorrekening. Daarom een ruwe inschatting op basis van doorrekening PBL voor wijken in andere gemeenten met restwarmte: ongeveer 400 euro per ton CO ₂ -reductie per jaar. De optie van een warmtenet met restwarmte is zeer betaalbaar t.o.v. andere aardgasvrije alternatieven. In het kader van betaalbaarheid is een warmtenet hier nog logischer dan in Parc Sandur (individueel is hier veel duurder vanwege de oudere, slechter geïsoleerde woningen).

Warmtenetten zijn duurzaam

Vanuit duurzaamheidsoogpunt zijn warmtenetten een aantrekkelijk alternatief:

- De CO₂-prestatie van een warmtenet is voor de twee wijken beter dan het alternatief aardgas.
- Door de aanleg van warmtenetten wordt een verdere elektrificatie van de warmtevraag voorkomen, waardoor er geen/minder problemen ontstaan met netcongestie en opwek. De kansen die er zijn voor warmtenetten –zoals in Parc Sandur– zijn dan ook zinvol om te benutten.
- Overmatige hittestress en extra CO₂-uitstoot door het gebruik van de koelfunctie (airco) bij individuele lucht-waterwarmtepompen wordt voorkomen.
- Warmtenetten vormen een robuust alternatief: ze vormen een homogene oplossing voor een dichtbebouwde woonwijk als Angelslo. Een wildgroei van technieken aan, op of om de woningen wordt voorkomen wat bij de individuele oplossingsrichting het geval zou zijn. Daarnaast worden huurders en woningeigenaren vrijwel volledig ontzorgt, waarmee deze op eigen tempo hun woningen verder kunnen verduurzamen.

Warmtenetten zijn aantrekkelijk voor inwoners (draagvlak) Bij inwoners (van Parc Sandur) en ook bij betrokken partijen (GETEC) is draagvlak aanwezig om te komen tot een collectieve oplossing. Het warmtenet biedt een aantrekkelijk ontzorgingsconcept voor inwoners. Inwoners

hoeven niet zelf allemaal woninggebonden aanpassingen te doen, maar kunnen gewoon aansluiten op het warmtenet. Voor veel van de inwoners in Emmen zou dat goed uitkomen. Belangrijk is wel dat er geen dwang wordt toegepast; dat wil zeggen dat inwoners verplicht moeten aansluiten. Dat is ook niet aan de orde, wel is een bepaalde vraag(bundeling) nodig om tot een rendabel warmtenet te kunnen komen. Tenslotte biedt de nieuwe Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) ook ruimte om lokaal eigenaarschap en daarmee zeggenschap te regelen, om daarmee het draagvlak in de toekomst te borgen.

De ontwikkeling van warmtenetten is risicovol

Met de aanleg van warmtenetten zijn grote bedragen gemoeid. Wanneer de gemeente daarin een belangrijke rol gaat spelen, kunnen deze risico's ook de gemeentebegroting raken. Belangrijk is om deze te beheersen door goede waarborgen en garantstellingen in de businesscase in te bouwen vanuit bijvoorbeeld de provincie of subsidies. Drie belangrijke risico's die bij de ontwikkeling van warmtenetten voorkomen betreffen: (1) het volloopriscio (in welke mate de geprognosticeerde aantallen woningen ook daadwerkelijk aan zullen sluiten); (2) het technisch riscio (de aanleg van infrastructuur in een bestaande wijk) en (3) de prijsrisico's (energieprijzen fluctueren en hebben grote invloed op de businesscase van het warmtenet).

3.3 Welke rolneming vraagt dit van de gemeente?

Het is noodzakelijk dat de gemeente een actieve rol aanneemt om deze warmtenetten tot ontwikkeling te brengen, omdat:

- publiek eigenaarschap op de infra van warmtenetten een wettelijke vereiste wordt;
- de markt alleen niet tot het gewenste resultaat komt (er is sprake van marktfalen);
- een combinatie van publiek-privaat eigenaarschap (Model '2') dan het meest voor de hand ligt.

Publiek eigenaarschap is wettelijk vereist (Wcw) In september 2022 heeft het kabinet de contouren

van de Wet collectieve warmtevoorzieningen (Wcw) bekendgemaakt. Deze zorgt voor een fundamentele wijziging in de ontwikkeling en exploitatie van warmtenetten. Samenvattend komt er meer verantwoordelijkheid en sturing vanuit publiek oogpunt. Onderstaand schema laat de belangrijkste onderdelen van de nieuwe Wcw zien.

Groei warmtenetten door nieuwe spelregels	Transparante tarieven	Strengere eisen leveringszekerheid	Zeker stellen verduurzaming	Publieke eigendom infrastructuur
Regierol gemeente Bevoegdheid tot aanwijzen warmtekavel Warmtebedrijf integraal verantwoordelijk	Meer kostengebaseerde tarieven (stapsgewijs)	Naast aandacht voor noodvoorziening ook aandacht voor preventie	Concrete eisen aan CO ₂ -uitstoot van warmteleverancier Betekent dus ook wat voor vormgeving warmtenet	Meerderheidsaandeel publiek Samenwerking met marktpartijen is mogelijk

Op 14 oktober 2022 heeft de ministerraad het definitieve besluit genomen om met voorgaande uitgangspunten het wetstraject in gang te zetten. Veel uitgangspunten in de nieuwe wet zijn in het belang van gemeente en bewoners (meer sturing, meer transparantie, meer duurzaamheid). Een essentieel uitgangspunt betreft het publiek eigenaarschap waarbij een meerderheidsaandeel voor de infrastructuur in een warmtenet bij een publieke partij moet komen te liggen. Hier wordt vooral van gemeenten een belangrijke rol verwacht. Daarbij werken gemeenten samen met publieke partijen, zoals Enpuls BV (onderdeel van Enexis), Provincies en Waterschappen. Kijkend naar de twee wijken in Emmen is een samenwerking met Enpuls BV het meest voor de hand liggend bij de potentiële ontwikkeling van warmtenetten waarbij bij aanvang de regie en lead vanuit de gemeente dient te komen om samen met bewoners en partners tot een gedragen ontwikkelplan te komen.

De markt komt alleen niet tot het gewenste resultaat (marktfalen)

De nieuwe Wcw is onder andere aangekondigd omdat in bestaande wijken er sprake is van marktfalen van private partijen. Private partijen schatten de risico's rondom de ontwikkeling van warmtenetten in deze wijken te hoog in. Dat heeft enerzijds te maken met hun rol en positie: ze zijn niet in staat om zonder positie en status met bestaande

woningeigenaren in de wijk tot sluitende afspraken te komen die een lange termijn bestrijken (< 30 jaar). Anderzijds ligt de oorzaak bij het inpassen van nieuwe techniek in een bestaande wijk. De ervaring daarmee is bij deze partijen beperkt of slechts fragmentarisch aanwezig en de afhankelijkheden van externe factoren is voor deze partijen te groot. Om warmtenetten in de bestaande wijken te ontwikkelen komt regievoering op het bordje van de gemeente te liggen. In ieder geval in de ontwikkelfase en, voor de borging van de bewonersbelangen, ook voor de exploitatiefase.

Een combinatie van publiek-private samenwerking lijkt het meest voor de hand te liggen

Verschillende modellen geven invulling aan het governancevraagstuk rondom de exploitatie van warmtenetten. Publiek eigenaarschap op de infrastructuur is daarbij randvoorwaardelijk. Tegelijk dient kennis, kunde en realisatiekracht bij marktpartijen ontsloten te worden. Een publiek-private samenwerking ligt het meest voor de hand voor een gemeente als Emmen. Vanuit deze samenwerking kunnen de volgende doelstellingen worden geborgd:

- Publiek: sturing op betaalbaarheid, transparantie, duurzaamheid en opschaalbaarheid.
- Privaat: sturing op voortgang, realisatie, maakbaarheid en leveringszekerheid.

Publiek-private samenwerkingen kunnen op verschillende manieren worden vormgegeven. In hoofdlijnen zijn hierin twee sporen te onderscheiden:

- Het aangaan van een joint venture (JV). De gemeente participeert dan in een op te richten Warmtenetwerkbedrijf en is eigenaar van het netwerk (eventueel in samenwerking met een partij als Enpuls BV). Daarbij gaat het warmtenetwerkbedrijf een verbintenis aan binnen de JV met een warmteleverancier.
- Een integraal warmtebedrijf waarbij zowel eigenaarschap als warmteleveringsverantwoordelijkheid in een publieke entiteit wordt opgenomen. Voor uitvoering van werkzaamheden kunnen (kortetermijn) contracten met marktpartijen worden aangegaan.

4 Hoe ziet het vervolgproces eruit?

Samenvattend: de gemeente Emmen heeft een grote opgave om de gebouwde omgeving te verduurzamen. Er liggen kansen om grote stappen te zetten door aan de slag te gaan met twee wijken waar collectieve warmtenetten vanuit eerdere verkenningen een effectieve oplossing lijken te zijn. Dit past ook binnen de uitgangspunten van de Transitie Visie Warmte. Inzet op warmtenetten vraagt om een duidelijke regierol van de gemeente vanuit het perspectief van toekomstig eigenaarschap. Om de

consequenties daarvan verder te verkennen en uit te werken wordt geadviseerd om in de genoemde twee wijken, Parc Sandur en Angelslo, de oplossingsrichting van het warmtenet onder regie van de gemeente verder uit te werken en deze casuïstiek tevens te gebruiken om de impact en consequenties van mogelijk toekomstig eigenaarschap op deze warmtenetten inzichtelijk te maken. In de uitwerking per wijk dient daarom tenminste het volgende aan de orde komen:

- A. Het uitwerken van het technisch concept, een duidelijk onderscheid maken in de warmteketen: bron – productie – netwerk – leverantie en een verder uitgewerkte vergelijking van de kosten ten opzichte van de individuele oplossingsrichting;
- B. Een voorstel hoe de governance van de warmteketen kan worden ingericht na consultatie van samenwerkende partijen en de markt en duidelijk maken wat de rol en positie van de gemeente wordt;
- C. Voorgaande inzichten uitwerken in twee ontwikkelplannen waarin minimaal de volgende elementen zijn opgenomen:
  - Technisch concept (wijk- en woninggebonden).
  - Fasering en planning.
  - Inrichting governance.
  - Businesscase en tariefstelling.
  - Kansen- en risicodossier.
  - Organisatie-inrichting.

Het resultaat van deze verkenningen levert een rapportage op dat per casus kan dienen tot een go of een no-go over de realisatie van het warmtenet en de gemeentelijke rolgeving daarin. Als dat leidt tot een positief besluit kan een en ander verder uitgewerkt worden in een intentieovereenkomst met alle betrokken stakeholders.

De rapportage en intentieovereenkomst vormen belangrijke input voor een eventueel vervolproces om te komen tot (wijk)uitvoeringsplannen in genoemde wijken. Daarnaast helpt deze informatie het gemeentebestuur om tot een verdere inkleuring te komen van de gemeentelijke rolgeving.

Bijlage 2

Organisatie lokaal eigendom

In het Klimaatakkoord is een streven opgenomen naar 50% lokaal eigendom van hernieuwbare energieprojecten door (samenwerkingsverbanden van) inwoners en bedrijven. Er is sindsdien veel onderzoek gedaan naar de mogelijkheden die gemeenten hebben om invulling te geven aan dit streven. Uit die onderzoeken volgt dat het volgende nodig is:

1. Een beleidsregel ten aanzien van lokaal eigendom opnemen in het ruimtelijk beleid voor wind- of zonneparken. Zonder een dergelijke beleidsregel is er geen grond om planologische medewerking te weigeren als een commerciële ontwikkelaar een wind- of zonnepark zonder lokaal eigendom ontwikkeld.
2. Er moet een ondersteuningsstructuur beschikbaar zijn voor lokale groepen van inwoners of bedrijven die invulling willen geven aan lokaal eigendom. Het gaat er daarbij vooral om dat er expertise en ontwikkelervaring beschikbaar wordt gemaakt, zodat lokale groepen in staat zijn als (co)ontwikkelaar en (mede)exploitant op te treden.

Voor Emmen geldt dat de gemeente al ruim voor het Klimaatakkoord een beleidsregel heeft vastgesteld om invulling te geven aan financiële participatie bij zonneakkers, de 'Beleidsregel maatschappelijk draagvlak

zonneakkers bij wijken en dorpen' (in het vervolg kortweg beleidsregel genoemd). Ook heeft de gemeente met het project Lokaal Opgewekt Emmen (LOE) al sinds 2016 een ondersteuningsstructuur in het leven geroepen voor lokale initiatieven die hun eigen hernieuwbare energieproject willen ontwikkelen en exploiteren. Emmen was daarmee landelijk voorloper op het gebied van lokaal eigendom. Met de ontwikkeling van het Beleidskader Participatie Drentse Zonneroute A37 ontstond echter de noodzaak de beleidsregel én de ondersteuningsstructuur te evalueren. De evaluatie had betrekking op de toepasbaarheid in de praktijk en op aansluiting bij de uitgangspunten van het Klimaatakkoord, de RES-Drenthe en het Beleidskader Drentse Zonneroute A37.

Ad1. Beleidsregel

Evaluatie

Ten aanzien van de beleidsregel is geconstateerd dat: De beleidsregel op een goede en juridisch houdbare wijze invulling geeft aan lokaal eigendom volgens de definities die volgen uit het Klimaatakkoord en de RES Drenthe. De gemeente Emmen heeft immers met de beleidsregel lokaal eigendom verankerd in ruimtelijk beleid en heeft lokaal eigendom uitgewerkt in voorkeursmodellen. De conceptuele benadering van de beleidsregel kan overeenind

blijven, maar moet dan wel worden aangepast aan nieuw aangenomen beleid en herijkt op actuele omstandigheden.

1. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de reikwijdte van de beleidsregel. Het is met het oog op de RES Drenthe niet houdbaar dat de beleidsregel alleen van toepassing is op zonneakkers nabij wijken en dorpen. Het advies is om een nieuwe beleidsregel lokaal eigendom zonneakkers aan te nemen als onderdeel van de Structuurvisie Zonneakkers. Voor zon op dak projecten is verankering in ruimtelijk beleid niet mogelijk en voor duurzame warmteprojecten en hernieuwbaar gas is vooralsnog geen ruimtelijk beleid waaraan een beleidsregel kan worden verbonden.
2. In de tweede plaats gaat het om de omvang van lokaal eigendom. Op grond van de beleidsregel moet een ontwikkelaar de omgeving 20% van de projectomvang als ontwikkelruimte aanbieden, terwijl in het klimaatakkoord en de RES Drenthe een streven naar 50% lokaal eigendom is opgenomen. Het principe van het aanbieden van ontwikkelruimte aan de omgeving geeft invulling aan de definitie van lokaal eigendom, maar moet worden opgetrokken naar 50% van de projectomvang.
3. In de derde plaats moeten de voorkeursmodellen worden herijkt op actuele regelingen en omstandigheden voor coöperatieve projecten. Het advies daarbij is om bij lokaal eigendom onderscheid te

maken tussen juridisch en economisch eigendom, zodat lokale initiatieven desgewenst kunnen meeliften op de kennis en ervaring van professionele ontwikkelaars bij het ontwikkelen, beheren en exploiteren van lokaal eigendom. Immers, als er alleen sprake is van economisch eigendom (vruchtgebruik) blijft de professionele ontwikkelaar verantwoordelijk voor ontwikkeling, beheer en exploitatie van de zonneakker, zodat er een minder intensief beroep wordt gedaan op de inzet van de lokale gemeenschap.

Advies

Het is nodig om de beleidsregel te herijken en aan te passen aan actuele beleidsontwikkelingen. Het advies is om daarbij de volgende wijzigingen door te voeren:

- Maak een Beleidsregel Maatschappelijk Draagvlak die van toepassing is op alle zonneakkers en niet alleen op zonneakkers nabij wijken en dorpen.
- Stel daarbij als vergunningsvoorwaarde dat 50% van het project aan de omgeving moet worden aangeboden volgens de volgende lijn:
  - Een 50% aandeel in de project-BV (of andere juridische entiteit) waarin de projectontwikkeling is ondergebracht. De omgeving is dan vanaf de projectstart mede-eigenaar zonder directe verantwoordelijkheid voor de projectontwikkeling en het -beheer. Ook loopt de omgeving mee met de

(bancaire) projectfinanciering van de ontwikkelaar, zodat de omgeving kan participeren met een relatief geringe financiële bijdrage.

- De omgeving wordt afgebakend als de inwoners, bedrijven en instellingen die gevestigd zijn binnen de 'postcoderoos'. De postcoderoos is een systematiek die gebruikt wordt in de SCE-subsidieregeling om de omgeving van een duurzaam energieproject af te bakenen. In dit geval kan de postcoderoos zuiver gebruikt worden als methode om de omgeving van het project te definiëren, zonder verbondenheid aan de SCE-subsidieregeling
- Een door de gemeente in te stellen Omgevingsfonds is terugvaloptie voor het geval lokaal eigendom niet binnen 18 maanden na vergunningverlening (volledig) tot stand is gekomen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als er in de omgeving onvoldoende belangstelling is om te participeren, of als de omgeving de benodigde financiële middelen niet kan bieden. Het Omgevingsfonds kan gevuld worden met een jaarlijkse afdracht van 5% van de bruto opbrengst van de projectdelen die niet als lokaal eigendom konden worden ingevuld.

De beleidsregel wordt op deze wijze in lijn gebracht worden met het beleidskader Drentse Zonneroute A37 en de RES Drenthe die als uitgangspunten voor financiële

participatie door de gemeenteraad van Emmen zijn aanvaard.

Ad. 2 Ondersteuningsstructuur

Evaluatie

Ten aanzien van de ondersteuningsstructuur is geconstateerd dat:

- De verbinding tussen de beleidsregel en Lokaal Opgewekt Emmen als ondersteuningsstructuur voor lokale energie-initiatieven, is een sterk element van het Emmense beleid. Het heeft immers geen zin lokaal eigendom voor de omgeving af te dwingen als de omgeving vervolgens niet in staat is daar invulling aan te geven. De keuze om een ondersteuningsstructuur op gemeentelijk niveau te organiseren, vindt nu navolging bij een groot aantal gemeenten in Nederland. Lokaal Opgewekt Emmen is evenwel altijd afhankelijk geweest van Europese financiering uit het COBEN project en de inzet van externen om de ondersteuning vorm te geven. Het advies is om Lokaal Opgewekt Emmen voort te zetten als onderdeel van de gemeentelijke taken omtrent financiële participatie, maar in de toekomst structureel te organiseren en op andere leest te schoeien, onafhankelijk van Europese projectfinanciering.

- Daarbij is het wenselijk om voor de organisatie van Lokaal Opgewekt Emmen aan te sluiten bij de organisatorische ontwikkelingen rondom de Drentse Zonneroute A37. Het is de bedoeling dat alle (bestaande en toekomstige) lokale energiecoöperaties in de gemeente Emmen zich organiseren in een Koepelcoöperatie. De koepelcoöperatie is een goed aangrijpingspunt om de ondersteuning van lokale energie-initiatieven professioneel te organiseren. De koepelcoöperatie kan in principe ook andere coöperatieve energieprojecten dan de Zonneroute op zich nemen.
- Zorg ervoor dat er een staande organisatie is die professionele projectontwikkeling en -management vorm kan geven voor de omwonenden. De gedachte dat de omgeving zelf in staat moet zijn -met hulp van Lokaal Opgewekt Emmen- een coöperatieve zonneakker te ontwikkelen is niet werkbaar en stuit op bezwaren van initiatiefnemers en financiers. Met een coöperatieve ontwikkelorganisatie kunnen omwonenden de ontwikkeling, het beheer en de exploitatie van een coöperatieve zonneakker als het ware uitbesteden en zich concentreren op het gezamenlijk besteden van de opbrengsten.
- Zorg ervoor dat er in Emmen een coöperatie actief is die – onafhankelijk van de locatie – het project op kan pakken en de omgeving als leden van de coöperatie

kan organiseren. Het is niet mogelijk gebleken binnen de projectplanning omwonenden te organiseren tot een lokale energiecoöperatie die in staat is als mede-ontwikkelaar op te treden. Veel omwonenden hebben ook geen behoefte om veel tijd en energie te steken in het bestuurlijk en organisatorisch fundament dat nodig is om op termijn financieel te kunnen meeprofiteren van een zonneakker. Als dat fundament er al is, kunnen omwonenden zich zonder veel moeite aanmelden als lid van de coöperatie en daarmee financieel participeren. In het project Drentse Zonneroute A37 wordt een koepel gevormd van de lokale energie coöperaties die actief zijn in Emmen. Die koepel is een goed aangrijpingspunt om ook omwonenden van andere duurzame energieprojecten te organiseren

Advies

Hoewel het een goede keuze was een ondersteuningsstructuur voor lokaal initiatief – in de vorm van het gemeentelijk project Lokaal Opgewekt Emmen – in het leven te roepen, is het nodig de ondersteuningsstructuur in de toekomst anders in te richten. Belangrijke elementen daarbij zijn:

- Dat de ondersteuningsstructuur een samenwerkingsverband is van de gemeente en lokale (energie)coöperaties;
- Dat de ondersteuningsstructuur in staat is als staande

- organisatie duurzame energieprojecten in heel Emmen op te zetten of mee te ontwikkelen;
- Dat de ondersteuningsstructuur voldoende technische, juridische en economische kennis meebrengt om als professioneel ontwikkelaar cq. co-ontwikkelaar op te treden;
  - Dat de ondersteuningsstructuur niet alleen vraaggericht werkt, maar ook initiatief kan nemen en inwoners van Emmen kan mobiliseren.

In het kader van de Drentse Zonneroute A37 wordt een koepel gevormd van bestaande en toekomstige lokale (energie)coöperaties. Die Emmense koepel wordt opgericht om er voor te zorgen dat alle lokale groepen financieel kunnen participeren in de zonneroute.

Naar het voorbeeld van Regionaal Energiebedrijf Noordoost Twente, zou de gemeente Emmen kunnen deelnemen in deze koepelcoöperatie en zouden de activiteiten breder georganiseerd kunnen worden dan alleen de Zonneroute. In feite wordt de ondersteuning dan binnen de koepelcoöperatie georganiseerd en neemt deze de vorm aan van een coöperatief ontwikkelbedrijf voor lokale energieprojecten. Dit zou concreet betekenen dat de gemeente Emmen het startkapitaal beschikbaar stelt om de koepelcoöperatie in staat te stellen professionals in dienst te nemen voor het ontwikkelen van zonprojecten

(zowel op land als op dak). Lokale groepen kunnen dan de ontwikkeling, het beheer en de exploitatie van een zonproject uit handen geven aan de koepelcoöperatie en zich zuiver bezig houden met ledenwerving en verdeling, dan wel besteding, van de opbrengsten. In het voorbeeld van REB Noordoost Twente draagt de lokale groep jaarlijks 10% van de exploitatiewinst van het project af aan de koepelcoöperatie, zodat deze zichzelf kan bekostigen, onafhankelijk van financiering door de gemeente. Via het bestuur van de koepelcoöperatie houdt de gemeente stuur en regie op de ontwikkelingen, zonder bijdrage in de opbrengsten.

Een dergelijke ondersteuningsstructuur geeft inhoud aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en lokale initiatieven voor het organiseren van lokaal eigendom, onafhankelijk van incidentele financiering én met de mogelijkheid op termijn ook uit te breiden naar het ondersteunen van collectieve warmteprojecten of energiebesparingsprojecten.

Bronvermelding foto's en afbeeldingen:

RoyalHaskoningDHV (energieprofiel), Lianne Steinfort (proces uitvoeringsplan),

Roel Barkhof i.s.m. Ondernemend Emmen (zon op bedrijfsdaken),

Theo Berends (zonnepanelen op dak gemeentehuis),

TenneT (hoogspanningsstation),

Shell (energieproject Pottendijk) en Hansman Fotografeert (overige foto's)

Colofon

Een uitgave van de gemeente Emmen

Bezoekadres

Raadhuisplein 1, 7800 RA Emmen

Telefoon: 14 0591

gemeente.emmen.nl

gemeente@emmen.nl